

KOMMUNREVISIONEN

Bilaga 2: Kommunrevisionens redogörelse för granskningsarbetet 2021

1. Grundläggande granskning	4
1.1 Kommunstyrelsen	5
1.1.1 Grundläggande granskning	5
1.2 Överförmyndarnämnden	7
1.2.1 Grundläggande granskning	7
1.2.2 De förtroendevalda revisorernas slutsatser	11
1.3 Valnämnden	12
1.4 Jävsnämnden	12
1.5 Gemensam nämnd för verksamhetsstöd	13
1.6 Utbildningsnämnden	14
1.6.1 Grundläggande granskning	14
1.7 Omvårdnadsnämnden	17
1.7.1. Grundläggande granskning	17
1.8 Socialnämnden	19
1.8.1 Grundläggande granskning	19
1.9 Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden	23
1.9.1 Grundläggande granskning	23
1.10 Samhällsbyggnadsnämnden	27
1.10.1 Grundläggande granskning	27
1.11 Kultur- och fritidsnämnden	30
1.11.1 Grundläggande granskning	30
1.12 Gemensam nämnd: Företagshälsovårdsnämnden	33
1.12.1 Grundläggande granskning	33
1.12.2 Nämnden i Gävle kommuns årsredovisning	34
1.12.2 Nämnden i Region Gävleborgs årsredovisning	34
1.13 Gemensam nämnd för FoU Välfärd, Hjälpmedel	35
1.13.1 Grundläggande granskning av FoU Välfärd-Hjälpmedel	35
1.13.2 Nämnden i Gävle kommuns årsredovisning	36
2 Årsredovisning 2021 inklusive måluppfyllelse	38
2.1 Har årsredovisningen respektive delårsrapporten upprättats enligt gällande regelverk, normer och god redovisningssed?	38
2.2 Avvikelser från regelverk och god redovisningssed	39
2.3 Balans- och resultaträkning	42
2.3.1 Granskning av väsentliga resultatposter	42
2.3.2 Granskning av väsentliga balansposter	44
2.4 Verksamhetsmål och uppföljning av måluppfyllelse	49
2.5 Finansiella mål och uppföljning av måluppfyllelse	61
2.6 Uppfyller kommunen det lagstadgade balanskravet?	65
3 Fördjupad granskning	67
3.1 Granskning av efterlevnad av LOU och LUF i Gävle Energi AB, Gävle Hamn AB och Gavlia-koncernen.	67
3.2 Granskning av avtalshantering	74
3.3 Internkontroll i hantering av leverantörs-/utbetalningar	81

3.4 Granskning av Gästrike Vatten AB och hanteringen av PFAS i dricksvatten	84
3.5 Samgranskning hemsjukvården tillsammans med regionens revisorer, Omvårdnadsnämnden, pågående	90
4 Granskning bolag	90
4.1 Gävle Stadshus AB	91
4.1.1 Grundläggande granskning	91
4.2 Gävle Parkeringservice AB	92
4.2.1 Grundläggande granskning	92
4.3 AB Gavlegårdarna	94
4.3.1 Grundläggande granskning	94
4.4 Gavlefastigheter Gävle kommun AB	97
4.4.1 Grundläggande granskning	97
4.5 Gävle Energi AB	100
4.5.1 Grundläggande granskning	100
4.6 Gävle Hamn AB	101
4.6.1 Grundläggande granskning	101
4.7 Gästrike Vatten AB / Gävle Vatten AB	102
4.7.1 Grundläggande granskning	102
4.8 Gästrike Ekogas AB	103
4.8.1 Grundläggande granskning	103
4.9 Bomhus Energi AB	104
4.9.1 Grundläggande granskning	104
5 Stiftelser 2020	106
5.1 Donationsfonder	106
5.2 Stiftelsen Större Arbetarbostäder	106
5.3 Stiftelsen Mindre Arbetarbostäder	106
5.4 Stiftelsen Forsbacka Bruk	106
5.5 De handikappades hus, Tullbomsgården	107
5.6 Bomhus Folkets Hus	107

Bilaga 1: Revisionsrapporter 2021

Bilaga 2: Uppförandekod leverantörer

Bilaga 3: Kontrollansvarigs uppgifter

1. Grundläggande granskning

Grundläggande granskning är en viktig löpande del av den årliga granskningen och innehåller:

- Granskning av styrning och intern kontroll
- Granskning av måluppfyllelse

I granskningsarbetet har vi revisorer och sakkunniga:

- utgått ifrån vår granskning föregående år (2020)
- löpande följt kallelser, handlingar och protokoll
- genomfört dialogmöten med nämnder och bolag
- granskat verksamhetsberättelsen för delår 2 samt år 2021
- inhämtat information från media och allmänheten
- tagit del av rapporter från externa tillsynsmyndigheter

Granskningsarbetet med informationsinhämtande har emellertid varit allvarligt begränsat i tre år. Revisorerna inte haft möjlighet att direkt i kommunens diaries ta del av information. Detta är ett beslut från förvaltningen som har fastslagits av Kommunstyrelsen 2020-01-14 §9.

Syftet med dialogmöten är att träffa nämnder och styrelser, få deras bild av den aktuella verksamheten, kunna ställa frågor om nämndens/styrelsens internkontrollarbete och förbättringar. Inför mötet med respektive enhet skickas kallelse med de frågor revisorerna vill ha svar på. Revisorerna begär skriftliga svar. Under 2021 har särskilt fokus lagts på att följa upp arbetet med riskhantering och intern kontroll.

Den grundläggande granskningen ligger till grund för revisorernas samlade bedömning i revisionsberättelsen. I bedömningen ingår också granskningen av delårsrapport och kommunens årsredovisning.

I denna rapport, Bilaga 2, redogörs för de huvudsakliga slutsatserna från grundläggande granskning av respektive nämnd/styrelse.

Särskilda granskningsrapporter för respektive enhet ger grunden för revisorernas slutsatser.

1.1 Kommunstyrelsen

1.1.1 Grundläggande granskning

Yrkesrevisorernas sammanfattande ställningstagande:

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via styrelsens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Styrelsen omfattas även av redovisningsrevision som resulterar i granskning av delår 2 och årsredovisning.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Vi noterar att styrelsen styrs av fullmäktiges mål och uppdrag samt de tre övergripande programmen. Styrelsen förhåller sig till samtliga fem övergripande mål och indikatorer. Styrelsen har inte anpassat dessa mål och indikatorer till sin verksamhet. Detta innebär enligt vår bedömning en risk att styrelsen har mål och indikatorer som helt eller delvis inte är anpassade för styrelsens verksamhet. Följden blir att styrelsen inte har rådighet över dessa mål och indikatorer. Vi noterar att styrelsen bedömer att målet om trygghet, sammanhållning och en välfärd att lita på i hela kommunen som uppfyllt (grönt). Däremot bedömer styrelsen övriga mål som nära att uppnås men uppfylls inte helt (gula). Utfallet bland de totalt 27 indikatorer är tio som har statusen röd, en med statusen gul och sex med statusen grön. För tio indikatorer redovisas inget utfall. En analys av utfallet redovisas för lite mer än hälften av mål och indikatorer. Däremot ges en detaljerad beskrivning av genomförda aktiviteter. Med utgångspunkt i ovanstående bedömer vi att det finns en risk att uppföljning av mål och indikatorer inte är heltäckande. Särskilt när det gäller kvantitativt utfall och analys av utfallet. Likaså som ovan beskrivet finns en risk att mål och indikatorer inte är anpassade för styrelsens verksamhet.

Med anledning av ovanstående har yrkesrevisorerna svårt att bedöma styrelsens ändamålsenlighet och måluppfyllelse.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att styrelsens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Styrelsens budget har under året utökats genom tillskott om 12,6 mnkr (kommunbidrag). Årets resultat uppgår till 183,3 mnkr, vilket motsvarar ett överskott på 38,7 mnkr. Styrelsens överskott beror på ökade intäkter, lägre personalkostnader, och lägre övriga kostnader.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och styrelsen får även uppdaterade prognoser i samband med sammanträden.

Yrkesrevisorernas bedömning är att styrelsens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande.

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport är upprättat i enlighet med reglemente och har antagits av styrelsen. Styrelsen är i flera steg delaktig i framtagande av riskanalys och riskanalysen är ett beslutsunderlag i antagande av intern kontrollplan. Vi bedömer att den tidigare rekommendationen om att anta riskanalysen är åtgärdad. Yrkesrevisorernas bedömning är att styrelsens interna kontroll är tillräcklig.

När det gäller regler och anvisningar för intern kontroll bedömer vi att styrelsen inte fullgjort sitt ansvar enligt styrelsens reglemente om att utforma och utveckla kommunens system för intern kontroll. Bedömningen vilar på att reglementet för intern kontroll, som är grunden för kommunkonserns arbete med intern kontroll, fortfarande inte är reviderat. Det innebär att styrelsen inte hört sammat kommunrevisionens tidigare synpunkter i granskning av regler och anvisningar för intern kontroll (2016 och 2020).

Att det under året initierats ett utvecklingsarbete där reglementet med tillhörande anvisningar och mallar ingår är enligt vår bedömning relevant för att fullgöra sitt ansvar.

1.2 Överförmyndarnämnden

1.2.1 Grundläggande granskning

Yrkesrevisorernas sammanfattande ställningstagande

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision som resulterar i granskning av delår 2 och årsredovisning.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Vi noterar att nämnden inte gjort någon bedömning av måluppfyllelsen för tre av nämndens fyra mål. Majoriteten av målvärden saknas och samtliga indikatorer saknar utfall. Indikatorerna är inte utformade på ett sådant sätt att de är konkreta och mätbara. Vi ser därmed en bristande målstyrning i nämnden.

Under verksamhetsåret noterar vi att överförmyndarenheten haft hög personalomsättning samt att nämnden själv även angett personalbrist som gjort att de ligger efter med arbetet och att en av de största utmaningarna för att bedriva verksamheten på ett tillfredsställande sätt, varit tillgången till kvalificerade personalresurser. Under verksamhetsåret har

både enhetschef och ordförande valt att lämna sina uppdrag. En ny enhetschef, tidigare handläggare, har därmed tillträtt och en ny ordförande har valts in i nämnden under verksamhetsåret.

Vi ser inga effekter under verksamhetsåret av att en eventuell närmare samverkan med välfärdsnämnderna för att få till den kommunövergripande förståelsen för verksamheten.

Yrkesrevisorerna ser att det under verksamhetsåret brustit i nämndens ledning och styrning. Vi bedömer att nämndens målstyrning ej kan anses vara ändamålsenlig.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att utvärdera samverkan med välfärdsnämnderna.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se till att det finns en tillfredsställande ledning och styrning. Att verksamheten genomförs i enlighet med reglementet för Gävle kommuns styrelse och nämnder. Enligt kap 6 § 6 kommunallagen ska nämnderna var och en inom sitt område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten”. Detta framgår även i reglementet för Gävle kommuns styrelse och nämnder (Dnr.19KS455-29). I detta reglemente framgår vidare att nämnden har ansvar för att dess uppdrag och verksamhet är tydligt och genomförs på ett ändamålsenligt sätt med hänsyn till fullmäktiges mål och styrning, samt lagar och andra författningar för verksamheten.

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport har antagits i nämnd. Internkontrollplanen är dock inte upprättad i enlighet med Gävle kommuns internkontrollreglemente 6 §. Riskanalys saknas, vilken ska ligga till grund för interkontrollplanen.

Tidigare år har riskanalysen gjorts på tjänstemannanivå och yrkesrevisorernas rekommendation har varit att den bör beslutas på nämndnivå för att nämnden ska kunna säkerställa en tillräcklig internkontroll enligt kommunallagen. Ansvar för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

Vi noterar att nämnden i sin internkontrollplan bedömer sannolikheten för risken att ställföreträdare inte utför sitt uppdrag på ett korrekt sätt, så att huvudmännens intressen inte tillgodoses och därmed leder till bristande rättssäkerhet, som låg. Samtidigt noterar vi att nämnden får kritik för just det i länsstyrelsens tillsynsrapport.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se till så att riskanalys görs i enlighet med Gävle kommuns internkontrollreglemente och att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

Yrkesrevisorerna rekommenderar att nämnden behandlar och ansvarar för riskanalysarbetet samt beslutar om vilka risker som ska föras fram i internkontrollplanen.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se över periodiciteten avseende återrapportering av de kontrollmoment som finns i internkontrollplanen gällande de risker som har högst risknivå. Detta då nämndernas interna kontroll syftar till att återrapportering ska förmedlas på ett sådant sätt att beslutsfattare kan vidta erforderliga åtgärder.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att den löpande uppföljningen av den interna kontrollen sker i form av eget ärende.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att ha ett eget beslutsärende för tillsynsrapporter inför riskanalys.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att internkontrollrapporter fastställs i nämnden i enlighet med internkontrollreglementet så att den ej avviker från antagen plan. Enligt Gävle kommuns internkontrollreglemente 7§ ska resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen ske skriftligt med utgångspunkt från antagen plan.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat inte håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Då nämnden har kostnader för tvingande myndighetsutövning finns ingen möjlighet till anpassning av verksamheten. Nämnden har svårt att prognosticera arvodeskostnaderna och prognosen grundar sig i utfallet från tidigare års arvodeskostnader. Avvikelsen om 1,5 mnkr mot budget synes ha en rimlig förklaring.

Då det inte finns möjlighet till anpassning av verksamhetens kostnader noterar vi att nämnden i stället har yttrat sig över tilldelat kommunbidrag i framtida budgetar. Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsammanträden.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 i huvudsak varit tillfredsställande.

Rekommendationer

Vi rekommenderar nämnden att stärka sitt prognosarbete.

1.2.2 De förtroendevalda revisorernas slutsatser

I revisionsberättelsen för år 2020 konstaterades att processen för styrning och intern kontroll inom överförmyndarverksamheten utvisade stora brister. Nämnden hade lyft frågan om för knappa tidsbegränsade resurser till kommunstyrelsen utan att få gehör, vilket medfört att verksamheten inte kunnat genomföras enligt lag och även påverkat arbetsmiljön negativt.

Revisorerna framförde i revisionsberättelsen 2020 att det är otydligt vilket ansvar som kan utkrävas av överförmyndarnämnden, eftersom nämnden inte kunnat påverka resurserna för att genomföra verksamheten. Revisorerna begärde ett yttrande från kommunstyrelsen vilka åtgärder styrelsen avsåg att vidta, men det resulterade inte i något svar.

Revisorernas ser allvarligt på bristerna i granskningen 2021 och trots att dessa frågor uppmärksammades vid revisorernas granskning 2020 har det inte medfört tillräckliga förbättringar i överförmyndarverksamheten.

Revisorerna ser emellertid en positiv utveckling för 2022 av aktiviteter som genomförts under sista kvartalet 2021:

- Överförmyndarnämndens synpunkter i budgetprocessen har lett fram till acceptans av underskott 2021 och utökade resurser i budget för 2022.
- Andel tillsvidareanställda har ökat och fler kvalificerade handläggare har rekryterats.
- Nämndens ledamöter har under hösten 2021 utbildats i intern kontroll för att bättre kunna ta sitt ansvar för den interna kontrollen.
- En ny ordförande har tillträtt i slutet av året.

1.3 Valnämnden

Valnämndens verksamhet har varit begränsad under 2021, då inga allmänna val hållits vare sig på nationell eller EU-nivå.

Revisorerna har haft ett dialogmöte med nämnden under hösten. Nämnden skulle enligt sitt mål för 2021 ha en beredskap för kunna genomföra ett rättssäkert extraval om det skulle behövas. De risker som diskuterades var dels beredskapen att anordna ett extraval inom tre månader, dels pandemin och vad som krävs för att ordna ett extraval under de omständigheterna.

Nämnden har haft en budget om 0,3 mnkr under 2021 och redovisar ett mindre underskott.

1.4 Jävsnämnden

Jävsnämndens uppdrag är att fatta beslut enligt miljöbalken och plan- och bygglagen där samhällsbyggnadsnämnden på grund av jäv inte kan fatta beslut. Det är i de ärenden som berör nämndens egna verksamheter.

Under 2020 ändrades delegationsordningen så att beslut tidigare delegerades till tjänstemän inom sektor Livsmiljö till att beslut fattas av nämndens ordförande, förste vice ordförande och andre vice ordförande. Tidigare utformning ledde till risk för delikatessjäv. Revisorerna konstaterade att detta var en bra förändring för att hantera jävsproblematiken så långt möjligt.

Under 2021 har revisionen konstaterat att beslut tas upp i nämnden i enlighet med den nya delegationsordningen. Ekonomi tas upp löpande i nämnden och verksamhetsplan samt delårsrapporter och verksamhetsrapport helår har beslutats i nämnden.

Vi noterar att internkontrollplan 2021 togs i nämnden i oktober 2021. Internkontrollrapporten klarmarkerades i januari 2022. Den risk i som finns i planen är "Att tjänstemän på Sektor Livsmiljö fattar beslut som egentligen skulle ha fattats av jävsnämnden". Enligt internkontrollrapporten har de följt upp risken under 2021 utan avvikelse.

Jävsnämnden har bara fyra sammanträden/år (mar, maj, okt, dec). Det innebär att beslut om planer och rapporter inte kan synkroniseras med inlämningsdatum till kommunstyrelsen utan att beslut i vissa fall fattas senare.

Revisorerna har haft ett dialogmöte med nämnden under hösten 2021.

Nämndens har under året haft en budgetram på 0,4 mnkr och redovisar ett mindre överskott.

1.5 Gemensam nämnd för verksamhetsstöd

Denna nämnd är en samverkan mellan Gävle, Sandviken, Hofors och Ockelbo kommuner. Nämnden startades 2015 och organiserades så att Gävle kommun var huvudman för nämnden och att resurser sköts till från övriga kommuner via fakturering. Nämnden består av respektive kommunstyrelseordförande och mötena har samordnats med Gästrikerådets sammanträden. En deltidstjänst inom IT-avdelningen vid Gävle kommun fanns under några år för nämndens arbete. Efter en pensionering har de senaste åren har ingen specifik personalresurs funnits.

De förtroendevalda revisorerna från Gävle, Sandviken, Hofors och Ockelbo granskar den gemensamma nämnden för verksamhetsstöd.

Samverkan i konkreta frågor sker i avtalsform för olika typer av verksamhetsstöd mellan två eller flera av de ingående kommunerna. Det handlar

om IT-drift, personalsystem, telefoni eller andra gemensamma verksamhetssystem. Nämnden har samverkat kring utvecklingen av en gemensam e-tjänsteplattform.

Diskussioner har förts om att lägga ner nämnden och enbart ha en avtalssamverkan, när detta blev lagligt för kommuner för några år sedan. Då var tanken att samverkan skulle fortsätta på tjänstemannanivå. Nämnden finns dock kvar, men har under 2021 haft en mycket liten verksamhet. För 2021 har övriga kommuner inte debiterats budgeterade 0,1 mnkr. Endast kommunbidrag 0,1 mnkr har betalats ut, men inte utnyttjats. Endast ett protokollfört sammanträde har hållits.

Det som gjorts under 2021 är en ny upphandling för samtliga Gästrikommuner av leverantör för e-tjänsteplattform. Avtal har slutits med Nordic Peak AB i Sundsvall. Det är samma leverantör som upphandlades 2016.

Nedan är den redogörelse som ges i Gävle kommuns årsredovisning:

Väsentliga händelser: Arbete i den gemensamma nämnden går på sparlåga, befintliga samarbete fortsätter enligt plan. Större händelse under året är förnyad upphandling av gemensam e-tjänstplattform samt fortsatt gemensamt utvecklingsarbete inom området. Vissa förberedelser för utvecklad samverkan inom IT-området har genomförts
Förväntad utveckling: I nuläget inga planer på förändrad inriktning.

1.6 Utbildningsnämnden

1.6.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar.

Nämnden omfattas även av redovisningsrevision resulterar i egna rapporter för delårsrapport 2 och årsredovisningen.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Yrkesrevisorerna noterar att det i verksamhetsrapporten redogörs för olika aktiviteter för att uppnå måluppfyllelse. Nämnden har uppgivit att man delvis uppfyller alla målen. Nämndens mål är de kommunövergripande målen, nämnden har alltså inga egna mål. Även om nämnden anger att den delvis uppfyller målen finns det indikatorer som saknar utfall eller har ett utfall under målvärdet, d.v.s. har ett rött utfall. Detta beror bland annat på att nämnden använder Skolinspektionens enkäter som underlag för indikatorer och dessa enkäter genomförs enbart vartannat år. Detta innebär att underlag för jämförelse med andra finns samt att det kan följas över tid. Det finns även indikatorer som nämnden avser att plocka bort då de anser att dessa inte är tillfredsställande som indikatorer. Indikatorn Lika, IT-tempen, under målet En modern samhällsplanering som möter nuvarande och kommande generationers behov, är en sådan indikator.

Målet En ekologiskt hållbar och klimatneutral kommun, har tre indikatorer. Två av dessa har ett utfall under målvärdet, d.v.s. är röda och den tredje är delvis uppfylld. Den når dock inte riktigt upp till målvärdet. Nämnden har trots detta ansett att målet är delvis uppfyllt.

Nämndens målstyrning bedöms ändock som tillräcklig.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar att nämnden ser över indikatorerna så att de är relevanta, konkreta och mätbara och att utfall presenteras.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Verksamhetens intäkter budgeterades till 343 mnkr för 2021. Vid delår 2 låg prognosen på 372,6 mnkr, en ökning med 14,6 mnkr jämfört med prognosen i delår 1. Nämnden informerades om detta vid sammanträdet den 2021-05-26 samt vid sammanträdet den 2021-09-29.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsamtalen. Utbildningsnämnden har tilldelats statsbidrag utöver budgeterat belopp.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande.

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport har upprättats i enlighet med reglemente och har antagits i nämnd. Nämnden har i samband med information kring delårsrapporteringen av delår 2 också fått en rapport av internkontrollen.

Risken analysen görs idag på tjänstemannanivå och yrkesrevisorernas rekommendation är att den bör beslutas på nämndnivå för att nämnden ska ta sitt ansvar enligt kommunallagen.

Enligt 6 kap 7 § kommunallagen ska nämnden säkerställa att den interna kontrollen är tillräcklig. Utbildningsnämnden har fattat beslut om internkontrollplan samt internkontrollrapport. Dock har nämnden inte fattat beslut om risken analysen.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är bristfällig. Yrkesrevisorernas bedömning är att nämnden behöver se över

riskanalysen och dess omfattning med 35 risker som alla getts höga riskvärden. Vi noterar att detta ser annorlunda ut för 2022, internkontrollplanen beslutades i nämnd 2022-02-23. Dock är inte riskanalysen hanterad i nämnd.

För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna bedömer att utbildningsnämnden behöver arbeta med riskanalysen för att få fram en mer lätthanterlig riskanalys innehållande en mer nyanserad bedömning av risknivåer.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

1.7 Omvårdnadsnämnden

1.7.1. Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision som resulterar i granskning av delår 2 och årsredovisning.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämnden delvis uppfyller sina mål. Utfall för en av nämndens mål redovisas. För det andra målet finns en rad indikatorer där utfall inte redovisas på grund av den undersökning som indikatorerna förlitar sig på inte har genomförts av Socialstyrelsen. I verksamhetsrapporten ges en detaljerad redovisning av den verksamhet och de aktiviteter som genomförts under året. Vi bedömer att det finns flera risker i nämndens målstyrning, riskerna är brist på indikatorer för nämndens verksamhet. Med anledning av ovanstående har yrkesrevisorerna svårt att bedöma nämndens ändamålsenlighet och måluppfyllelse.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Nämndens budget har under ökat genom tillskott (totalt 45 mnkr) av kommunbidrag. En omfördelning (-7 mnkr) av kommunbidraget till arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden har skett avseende överföring av ansvar för träffpunkter och dagverksamhet till målgruppen funktionsnedsättning och socialpsykiatri.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsmanträden.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att säkerställa att internbudgeten omfattar den verksamhet som nämnden ansvarar för enligt fullmäktigebeslut.

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport är upprättat i enlighet med reglemente och har antagits i nämnd. För en fullständig intern kontrollplan bör samtliga kontrollmoment beskrivas närmare och att en ansvarig för varje kontrollmoment anges. Nämnden är delaktig i framtagande av riskanalysen men den är inte godkänd av nämnden, vilket revisionen rekommenderade förra året. Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

1.8 Socialnämnden

1.8.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision som resulterar i granskning av delår 2 och årsredovisning.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Yrkesrevisorerna noterar att det i verksamhetsrapporten redogörs för ett

antal olika aktiviteter, organisatoriska förändringar, samarbeten som startats eller utökats för att uppnå måluppfyllelse. Två av målen uppnås delvis. Trenderna med ökande aktualiseringar och ökande externa placeringar har fortsatt.

Antalet skyddsplaceringar ökar, något som också påverkat nämndens förutsättningar att klara sin budget. Covid-pandemin har fortsatt påverkat nämndens verksamhet. Målet ett klimatneutralt Gävle uppnås inte.

Nämndens målstyrning bedöms som tillräcklig.

Tillsynsrapporter

Vi noterar att det under 2021 inte behandlats några rapporter från IMY, IVO eller JO i Socialnämnden, varken som anmälningsärenden eller i form av enskilda beslutsärenden.

De hem för vård och boende, HVB, som utnyttjas av Socialnämnden för externa placeringar, står själva under tillsyn av IVO. I nämndens egen årliga uppföljningsrapport för 2020, som presenterades för nämnden i mars 2021, hade 15 boenden följts upp. Av dessa hade IVO gjort besök hos sju av dem, enligt uppgifter från boendena själva. I ett fall hade IVO påtalat brister gällande utdrag ur belastningsregistret vid anställningar. I några fall har brister i lämplighetsbedömningar påtalats. Vi konstaterar att IVO:s tillsyn inte är heltäckande då inte samtliga HVB fått tillsynsbesök.

Rekommendation

Yrkesrevisorerna rekommenderar att uppföljning görs av IVO:s tillsynsrapporter även för de leverantörer som Socialnämnden inte har avtal med, men där placeringar görs av barn och ungdomar.

Ekonomistyrning

Vi noterar att nämndens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige, men att detta görs efter stora tillskott, 145,2

mnr, under året utifrån stora underskottsprognoser vid delårsrapporterna.

Vi noterar att nämndens överskott om 11,9 mnr är en positiv avvikelse mot årsprognosen som gjordes vid delårsrapport 2. Överskott för personalkostnader och högre statsbidragsintäkter förklarar överskottet.

År 2020 tvingades Socialnämnden avskryva 15,7 mnr av gamla, förfallna hyresfordringar. Socialnämnden har under 2021 bara gjort en mindre nedskrivning om ca 300 tkr. Boendeenheten uppger att i början av 2022 har ytterligare ca 8,3 mnr i förfallna fakturor skickats till inkasso, vilket kan innebära att ytterligare behov av nedskrivningar aktualiseras under året. Nya arbetssätt inom boendeenheten har inneburit att antalet förstahandskontrakt som Socialnämnden vidareuthyr har minskat kraftigt, bl a har 76 klienter fått egna förstahandskontrakt.

Detaljgranskning sker i samband med granskningen av Gävle kommuns finansiella rapporter. Eventuella iakttagelser från detaljgranskningen kommer att redovisas i granskningsrapporten för Gävle kommuns årsredovisning.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit i huvudsak tillfredställande.

Rekommendation

Nämnden rekommenderas att tydliggöra rutinerna när kontakt med Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämndens försörjningsstödsenhet behöver tas om hyresinbetalningar inte fungerar. Detta för att förhindra uppbyggnad av hyresskulder för den enskilde och för att förhindra hyresförluster för Socialnämnden.

Internkontroll

Nämnden ska enligt 6 kap 7 § kommunallagen se till att den interna kontrollen är tillräcklig.

Förutom mål och uppdrag finns även ett antal program som kommunfullmäktige tagit beslut om. Ett av dessa program beslutades under maj 2018 och det är "Mål och riktlinjer för privata utförare".

- Nämnden har ingen risk som är kopplad gentemot detta. Enligt beslut i fullmäktige ska nämnden varje år följa upp samtliga privata utförare inom ramen för nämndens ansvar. Befintliga kontroller bedömdes som mycket effektiva och risken låg, därmed togs denna risk inte med i internkontrollplanen.

Socialnämnden upphandlar HVB enligt LOV. Totalt fanns 2020 73 avtal med HVB för barn och ungdomar och 50 för vuxna. I nämndens uppföljningsrapport konstateras för barn och unga var nära hälften av placeringarna 2020 hos HVB som inte var LOV-upphandlade (32 av totalt 66). Avtalstroheten för vuxnas placeringar i HVB var betydligt större (29 av totalt 30).

Yrkesrevisorerna konstaterar att IVO har tillsyn över HVB. I nämndens uppföljning av ramavtalsleverantörer uppger leverantörerna om de har haft inspektioner från IVO och vad dessa resulterat i. När nämnden gör uppföljning enbart av ramavtalsleverantörer, så faller den stora andelen barn och ungdomar med placeringar på avtalslösa HVB utanför den uppföljningen.

Med tanke på att volymerna placeringar kraftigt ökat under 2021, finns skäl att anta att Socialnämnden fortsatt delvis placerat barn och ungdomar i HVB-hem nämnden saknar avtal med. En uppföljning av att verksamheterna fungerar är att ta del av IVO:s tillsynsrapporter. Under 2021 har vi inte sett någon sådan återrapportering i nämnden. Med tanke på att nämnden tidigare placerat barn vid Platea i Hagfors, som stängdes av

IVO efter den tragiska drunkningsolyckan, ser yrkesrevisorerna risker i att många privata utförare inte följs upp.

Vi konstaterar att nämndens internkontroll har fångat upp felaktiga utbetalningar till familjehem. Utbetalningarna har inte stoppats när placeringar har avslutats. Alternativ till denna manuella rutin finns i form av en särskild modul i verksamhetssystemet Treserva. Detta rekommenderades av revisionen redan 2015 för att säkerställa en bättre intern kontroll.

Nämndens interna kontroll är bristfällig och behöver stärkas när det gäller riskbedömning och uppföljning av externa placeringar samt gällande utbetalningsrutiner till familjehem.

1.9 Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden

1.9.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision samt en fördjupad granskning av löneprocessen som båda resulterar i egna rapporter.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Nämnden förhåller sig till fyra av fullmäktiges fem övergripande mål. Nämnden har tolkat de fyra kommunövergripande målen från fullmäktige och valt att bryta ned två av dessa till nämndspecifika mål, vilket ger en

tydlig bild vad det är nämnden ska göra och en tydlig koppling finns mellan de nämndspecifika målen och de kommunövergripande målen. Yrkesrevisorerna noterar att status saknas för samtliga indikatorer i nämndens verksamhetsrapport. Utfall och status saknades för samtliga indikatorer i nämndens rapport för delår 2. Vi noterar även att bedömningar av indikatorer i den löpande texten inte alltid stämmer överens med utfallet i matrisen. Vi noterar att nämnden har indikatorer som de anser inte är relevanta då de inte fyller någon funktion. Vi noterar att nämnden inte tagit något aktivt beslut om åtgärder vid brister i måluppfyllelsen under verksamhetsåret. Nämndens bedömning av måluppfyllelsen för fem av nämndens totala sex mål, synes osäkert med anledning av noterade brister i målstyrningen. Yrkesrevisorerna har svårt att uttala sig för om måluppfyllelsen för dessa mål ger en rättvisande bild och om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt. Med anledning av en bristande målstyrning har yrkesrevisorerna svårt att bedöma nämndens ändamålsenlighet och måluppfyllelse.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att utveckla arbetet med indikatorer så de blir konkreta, mätbara och realistiska samt tydligt kopplar till de mål de är avsedda att mäta måluppfyllelsen av. Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att koppla målen till internkontrollarbetet för att säkerställa en tillfredställande ledning och styrning.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Vi noterar att nämnden fått en utökad ram under verksamhetsåret och att nämnden hade visat ett negativt resultat om 27,3 mnkr med den ursprungliga ramen från kommunfullmäktige.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsammans träden. Vi noterar att nämnden inför budget 2021 lämnat synpunkter på mål och ramar. Nämnden har fastställt en ekonomi i balans och därefter varit aktiv med att kommunicera avvikelser och felaktigheter till kommunstyrelsen löpande under året.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att säkerställa att internbudgeten omfattar all den verksamhet som nämnden ansvarar för enligt fullmäktigebeslut

Internkontroll

Internkontrollplan är upprättat i enlighet med reglemente och har antagits i nämnd. Nämnden har fått en delavrapportering i samband med delårsrapport 2.

Nämnden klarmarkerade internkontrollrapporten en dag sent enligt kommunstyrelsens instruktioner. Vi noterar att nämndens internkontrollrapport fastställts i nämnden enligt beslutad tidsplan, dock inte i enlighet med internkontrollreglementet då rapporteringen inte följer internkontrollplanen. Resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen skall, med utgångspunkt från antagen plan, löpande rapporteras till nämnden. Rapportering skall ske skriftligt (7§ Internkontrollreglementet). En kontroll i internkontrollplanen rapporteras inte till nämnd. Den risk den ska möta är: Felaktiga utbetalningar till kunder som ansöker om ekonomiskt bistånd (otillräckligt beslutsunderlag) som saknas i rapporten, där risk för att be-

slutsunderlag gällande försörjningsstöd är otillräckligt på grund av bristfällig handläggning eller dokumentation, vilket kan leda till att brukare felaktigt beviljas eller avslås ekonomiskt bistånd, eller beviljas fel belopp.

En iakttagelse är att riskanalysen i år varit med i beslutsunderlagen till internkontrollplanen. Det innebär att nämnden varit mer involverad i arbetet med riskanalysen än tidigare. Däremot har nämnden inte fattat beslut om riskanalys vilket vi rekommenderade nämnden föregående år för att nämnden ska kunna säkerställa en tillräcklig internkontroll enligt kommunallagen. Vi noterar att nämndens riskanalys inte kopplar vare sig till de kommunövergripande målen eller till nämndspecifika mål, vilket nämnden hade föregående år.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att resultatet av uppföljningen av den interna kontrollen sker med utgångspunkt från antagen plan och därmed i enlighet med Gävle kommuns internkontrollreglemente 7§.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

Yrkesrevisorerna rekommenderar att nämnden behandlar och ansvarar för riskanalysarbetet samt beslutar om vilka risker som ska föras fram i internkontrollplanen.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se till så att riskanalysen kopplar till de kommunövergripande målen samt de nämndspecifika målen för att säkerställa måluppfyllelsen.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att en bättre samverkan mellan arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden och socialnämnden behöver utvecklas gällande försörjningsstöd och boendeenhetens verksamhet.

1.10 Samhällsbyggnadsnämnden

1.10.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision samt en fördjupad granskning av löneprocessen som båda resulterar i egna rapporter.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämnden har fem mål som överensstämmer med de kommunövergripande målen. Vi noterar att nämnden inte klarat målvärdet för fyra indikatorer varav tre går mot målet [En ekologiskt hållbar och klimatneutral kommun] där effekter av coronapandemin är orsaken till de större avvikelserna. Vad gäller antal sålda hektar byggklar mark, för näringslivets behov har nämnden en större avvikelse mot målvärdet. Utfallet om 5,5 hektar är en avvikelse mot målvärdets 60 hektar

med 54,5 hektar. Vi noterar att det bara finns 12,6 hektar ledigt vilket även det är långt ifrån målvärdet.

Nämnden bidrar i olika utsträckningar till de kommunövergripande målen genom sin verksamhet. Med anledning av ovanstående bedömer yrkesrevisorerna att verksamhetens målstyrning varit ändamålsenlig.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat inte håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Med den ursprungliga budgeten om 315,8 mnkr hade nämnden genererat ett negativt resultat om -30,0 mnkr för verksamhetsåret. Den ökade ramen nämnden fått under verksamhetsåret från kommunfullmäktige om 9,6 mnkr täcker knappt den oförutsedda kostnaden i samband med översvämningen om 10,6 mnkr. Vi noterar att nämndens prognoser alltid reserverar sig för vinterväghållning och snömängd då dessa inte går att påverka eller förutspå. En jämförelse mot föregående år visar ett överskott på utfall för vinterväghållning med +19,2 mnkr mot årets utfall som är ett underskott om -16,6 mnkr, vilket blir en skillnad på 35,8 mnkr mellan åren.

Då verksamheten för vinterväghållning är säsongsbetonad och påverkas av väderförhållanden vet vi att det är svårt för nämnden att göra en prognos och budget för vinterväghållningen, då utfallet kan ha stor avvikelse mellan åren och det är inget nämnden kan påverka.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsmanträden.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport är upprättat i enlighet med reglemente och har antagits i nämnd. Nämnden har fått en delavrapporing i samband med delårsrapport 2.

En iakttagelse är att riskanalysen i år varit med i beslutsunderlagen till internkontrollplanen. Det innebär att nämnden varit mer involverad i arbetet med riskanalysen än tidigare. Däremot har nämnden inte fattat beslut om riskanalys vilket vi rekommenderade nämnden föregående år för att nämnden ska kunna säkerställa en tillräcklig internkontroll enligt kommunallagen. Vi noterar att nämndens riskanalys kopplar till de kommunövergripande målen.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är 13 yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver fatta ett tydligt beslut om riskanalysen.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se över periodiciteten avseende åiterrapportering av de kontrollmoment som finns i internkontrollplanen gällande de risker som har högst risknivå. Detta då nämndernas interna kontroll syftar till att åiterrapportering ska förmedlas på ett sådant sätt att beslutsfattare kan vidta erforderliga åtgärder.

1.11 Kultur- och fritidsnämnden

1.11.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via nämndens egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Nämnden omfattas även av redovisningsrevision samt en fördjupad granskning av löneprocessen som båda resulterar i egna rapporter.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämnden har fem mål som överensstämmer med de kommunövergripande målen. Vi noterar att nämndens fyra mål som bedöms uppnås, helt saknar indikatorer som grund till att bedöma måluppfyllelsen. Vi noterar dock att det är i enlighet med nämndens verksamhetsplan. Det är svårt att tyda vad det är nämnden ska göra för att nå de fyra mål som saknar indikatorer. Tillsammans med att nämnden dessutom inte brutit ned de kommunövergripande målen till nämndspecifika mål blir den sammantagna målstyrningen inte tydlig. Vi saknar konkreta, mätbara och realistiska målvärden som nämnden ska nå för att se till att verksamheten bedrivs ändamålsenligt. Yrkesrevisorerna har svårt att uttala sig för om måluppfyllelsen för dessa mål ger en rättvisande bild och om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt.

Vi noterar att nämnden tagit aktiva beslut om åtgärder vid brister i måluppfyllelsen under verksamhetsåret. På grund av pandemin har några verksamheter begränsats och därmed även kostnader. Beslut har löpande tagits på delegation gällande aktuella restriktioner och begränsningar. Ordförande och nämnd har löpande hållits informerad.

Med anledning av ovanstående har yrkesrevisorerna svårt att bedöma nämndens ändamålsenlighet och måluppfyllelse.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se till så det finns indikatorer som grund till att bedöma måluppfyllelsen för nämndens respektive mål.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att utveckla arbetet med indikatorer så de blir konkreta, mätbara och realistiska samt tydligt kopplar till de mål de är avsedda att mäta måluppfyllelsen av.

Ekonomistyrning

Yrkesrevisorerna noterar att nämndens resultat håller sig inom den ekonomiska ramen från kommunfullmäktige. Under året har kommunfullmäktige beslutat att utöka nämndens ram med 9,7 mnkr. Med den ursprungliga budgeten om 339,4 mnkr hade nämnden genererat ett negativt resultat om -8,5 mnkr för verksamhetsåret. Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och nämnden får även uppdaterade prognoser i samband med nämndsammanträden.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport är upprättat i enlighet med reglemente och har antagits i nämnd. Nämnden har fått en delavrapportering i samband med delårsrapport 2.

En iakttagelse är att riskanalysen i år varit med i beslutsunderlagen till internkontrollplanen. Det innebär att nämnden varit mer involverad i arbetet med riskanalysen än tidigare. Däremot har nämnden inte fattat beslut om riskanalys vilket vi rekommenderade nämnden föregående år för att nämnden ska kunna säkerställa en tillräcklig internkontroll enligt kommunallagen. Vi noterar att nämndens riskanalys kopplar till de kommunövergripande målen.

Nämnden har under verksamhetsåret drabbats av vite om 80 tkr. Vitet avser Valbobadet, där ett egenkontrollprogram inte inkom inom begärd tidpunkt och följden blev ett nytt föreläggande om vite. Vi noterar att tillsynsärendet inte rapporterats i nämnden, varken under anmälningsärenden eller någon annan punkt under nämndens sammanträden för verksamhetsåret.

Yrkesrevisorernas bedömning är att nämndens interna kontroll delvis är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att nämnden behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att fatta beslut om riskanalys då ansvaret för att den interna kontrollen är tillräcklig ligger enligt 6 kap 7 § kommunallagen på nämnden.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att se över periodiciteten avseende återrapportering av de kontrollmoment som finns i internkontrollplanen gällande de risker som har högst risknivå. Detta då nämndernas interna kontroll syftar till att återrapportering ska förmedlas på ett sådant sätt att beslutsfattare kan vidta erforderliga åtgärder.

Yrkesrevisorerna rekommenderar nämnden att löpande behandla tillsynsrapporter som anmälningsärenden i nämnden

1.12 Gemensam nämnd: Företagshälsovårdsnämnden

Bakgrund

I Företagshälsovårdsnämnden ingår följande medlemmar: Region Gävleborg, Bollnäs, Gävle, Ockelbo, Ovanåker, Hudiksvall, Sandviken, Söderhamn, Hofors och Nordanstig. Nämnden har Region Gävleborg som huvudman.

Samtliga ingående medlemmar har förtroendevalda revisorer som granskar nämnden. Region Gävleborg har PwC som yrkesrevisorer och de hanterar även denna gemensamma nämnd. Revisorerna har haft två möten under året med nämnden tillsammans med yrkesrevisorerna.

1.12.1 Grundläggande granskning

Ur PwC:s grundläggande granskningsrapport citeras:

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Gävleborg genomfört en grundläggande granskning av företagshälsovårdsnämnden för verksamhetsår 2021.

Granskningens syfte är att ge regionens revisorer ett underlag till uttalande i revisionsberättelsen. I granskningen besvaras följande övergripande revisionsfråga: Har företagshälsovårdsnämndens förvaltning skett på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med tillräcklig intern kontroll?

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att företagshälsovårdsnämndens förvaltning har skett på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med tillräcklig intern kontroll.

Kommentar till grundläggande granskning:

Samtliga nio kommuner har en överenskommelse med regionens revisorer att deras grundläggande granskning också är grund för respektive kommuns revisorer i bedömning av nämndens förvaltning.

1.12.2 Nämnden i Gävle kommuns årsredovisning

Uppgifter om företagshälsovårdsnämnden saknas 2021 i Gävle kommuns årsredovisning.

1.12.2 Nämnden i Region Gävleborgs årsredovisning

Företagshälsovårdsnämndens resultat för året uppgick till 4 mnkr jämfört med budget 0 mnkr. Verksamhetens intäkter uppgick till 43 mnkr och avvek positivt mot budget med 4 mnkr.

Resultatpåverkande poster är främst ersättning för utökat uppdrag vilket genererat ersättning för covid-19 vaccinationer, riktade statsbidrag, ersättning merdebitering abonnemang, forskningsbidrag samt ersättning för personal i annat uppdrag.

Verksamhetens kostnader uppgick till 39 mnkr vilket var i nivå med budget. Resultatpåverkande poster är främst personalrelaterade kostnader då inhyrd personal har ersatt befintlig personal som funnits i annat projekt samt viss långtidssjukfrånvaro.

Kommentar till ekonomin:

Intäkterna baseras huvudsakligen på att medlemmarna tecknar ett avtal om ett basutbud som de betalar en fast avgift per anställd för. Därutöver kan extra tjänster köpas. Resultatet för året blev +4 mnkr. Överskott betalas ut till medlemmarna enligt avtalet.

1.13 Gemensam nämnd för FoU Välfärd, Hjälpmedel

Bakgrund

Medlemmar i den gemensamma nämnden är Region Gävleborg och samtliga kommuner i Gävleborgs län. Huvudman för nämnden är Region Gävleborg.

Samtliga ingående medlemmar har förtroendevalda revisorer som granskar nämnden. Region Gävleborg har PwC som yrkesrevisorer och de hanterar även denna gemensamma nämnd. Revisorerna har haft två möten med nämnden.

Nämnden startade 2015 och omfattade från början även bredbandsnätet RegNet och HELGE-biblioteken, en samverkan mellan folkbiblioteken och länsbiblioteket inom Region Gävleborg.

I december 2018 beslutade kommunfullmäktige att godkänna nuvarande reglemente för den gemensamma nämnden.

Nämnden har idag endast kvar verksamheterna Hjälpmedel som är den ekonomiskt största delen i nämnden och FoU Välfärd vars uppgift är att verka för kunskaps- och kvalitetsutveckling inom Socialtjänsten

1.13.1 Grundläggande granskning av FoU Välfärd-Hjälpmedel

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Gävleborg genomfört en grundläggande granskning av gemensam nämnd för FoU Välfärd och Hjälpmedel SAM för verksamhetsår 2021.

Granskningens syfte är att ge regionens revisorer ett underlag till uttalande i revisionsberättelsen. I granskningen besvaras följande övergripande revisionsfråga: Har den gemensamma nämndens förvaltning skett på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med tillräcklig intern kontroll?

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att den gemensamma nämndens förvaltning till övervägande del har skett på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med tillräcklig intern kontroll.

Vi noterar dock att nämnden redovisar ett underskott om 2 mnkr i förhållande till budgetram.

Nytt samverkansavtal

Ett nytt samverkansavtal kommer att tas fram inför kommande mandatperiod. Arbetet har inletts med en översyn av samverkansavtalet. Inledningsvis har de inventerat nuvarande avtal utifrån vilka delar som är daterade (ny hjälpmedelsorganisation och inrättande av råd) och hur samverkan ser ut idag. En fråga som varit uppe för diskussion kopplat till samverkansavtalet är hur hyresjusteringar ska hanteras och hur tidigt detta ska signaleras till parterna. I dagsläget ska detta signaleras den sista mars men för hjälpmedelsverksamheten är det svårt att veta sådana behov så tidigt på året. En diskussion förs om hur detta ska hanteras framåt med ekonomiska modell för finansiering respektive datum för att meddela hyresjusteringar.

1.13.2 Nämnden i Gävle kommuns årsredovisning

Nämndens uppdrag

Hjälpmedel SAM utför tjänster samt säljer och hyr ut produkter inom hjälpmedelsområdet för personer som har rörelsehinder, tal- och språksvårigheter samt kognitiva och medicinska funktionsnedsättningar.

Ekonomi

Resultat för året uppgick till -2 mnkr.

Verksamhetens intäkter uppgick till 131,8 mnkr jämfört med budgeterade 126,2 mnkr och avvek positivt med 5,6 mnkr. Den främsta orsaken var högre intäkter för uthyrning av hjälpmedel.

Verksamhetens kostnader uppgick till 132,9 mnkr jämfört med budgeterade 125,2 mnkr och avvek negativt med 7,7 mnkr. Den främsta orsaken var högre lokalkostnader på grund av utökning av ny lokal. Finansiella kostnader uppgick till 0,8 mnkr och avvek positivt med 0,1 mnkr jämfört mot budget.

Enligt det nya samverkansavtalet från december 2018 delas över- och underskott årligen mellan parterna. Som fördelningsgrund används det aktuella årets fakturerade intäkter till respektive part. Årets underskott var -2 mnkr och Gävle kommun kommer därmed att få betala sin andel av underskottet.

2 Årsredovisning 2021 inklusive måluppfyllelse

I Kommunallagen ges revisorerna uppdraget att granska:

- Hur medborgarnas gemensamma resurser förvaltas
- Hur den ekonomiska rapporteringen speglar kommunens, de enskilda nämndernas och bolagens ekonomi
- Hur årsredovisningen återger den totala bilden inklusive delägd verksamhet, kommunalförbund och stiftelser

2.1 Har årsredovisningen respektive delårsrapporten upprättats enligt gällande regelverk, normer och god redovisningssed?

Inledning

Vi har utfört granskning av helårsrapporten för Gävle kommun för perioden 2021-01-01—2021-12-31. Det är styrelsen som har ansvaret för att upprätta och presentera denna helårsrapport i enlighet med lag om kommunal bokföring och redovisning. Vårt ansvar är att uttala en slutsats om denna helårsrapport grundad på vår granskning.

Granskningens inriktning och omfattning

Vi har utfört vår granskning i enlighet med Standard för kommunal räkenskapsrevision, samt enligt god revisionssed för kommuner i Sverige. Det innebär att den varit så ingående och omfattande som god sed vid detta slag av granskning kräver.

Granskningen syftar till att ge underlag för en bedömning om räkenskaperna ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat och ekonomiska ställning samt om årsredovisning är upprättad i enlighet med Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och god redovisningssed i kommunal verksamhet.

Slutsats

Grundat på vår granskning i tillämpliga delar har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att årsredovisningen för Gävle kommun inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med Lag om kommunal bokföring och redovisning och god redovisningssed i övrigt.

2.2 Avvikelser från regelverk och god redovisningssed

Gällande regelverk

Kommunallagen (KL) 11 kap 16 - 21 §§

Lag (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning (LKBR).

Normer och god redovisningssed

Rådet för Kommunal Redovisning (RKR) är normerande organ och har utgett 18 rekommendationer, delvis omarbetade med anledning av den nya lagen om kommunal bokföring och redovisning.

RKR R1 Bokföring och arkivering

Kommunen har inte anpassat redovisningen till RKR R1 Bokföring och arkivering. Enligt uppgift pågår arbete med framtagande av systemdokumentation med behandlingshistorik.

RKR R5 Leasing

Gävle kommun redovisar finansiell leasing avseende berörda leasingkontrakt med Gavlefastigheter Gävle kommun AB (GFAB) och som är tecknade från och med år 2017. Någon ny bedömning av rullande hyresavtal har inte gjorts, ej heller hyresavtal avseende äldreboenden. Avskrivningstiden är nyttjanderätten på hyresavtalet. Det innebär att när hyrestiden är

slut finns det inget tillgångsvärde kvar. Omräkning har även skett av föregående år.

RKR R16 Sammanställda räkenskaper

Vi noterar att skatter i bolagen nu har redovisats enligt RKR R 16 för 2021. Skatter i bolagen har tidigare år redovisats som en separat post i resultaträkningen för kommunkoncernen. Revisionen har tidigare år lämnat rekommendation om att följa RKR R 16 som säger att skatt på årets resultat ska ingå i verksamhetens kostnader och informeras om i not. Den tidigare avvikelserna har gett en missvisande redovisning av Gävle kommunkoncerns nettokostnader och resultat till Räkenskapssammandraget (RS).

6 kap 2-3 §§ lag om kommunal bokföring och redovisning

Balansräkningen innehåller posten justeringsposter eget kapital, vilket är en tillagd delpost.

Förutom de i årsredovisningen angivna avvikelserna har i granskningen noterats följande:

2.2.2 Revisionens bedömning av avvikelser från regelverk och god redovisningssed

RKR R1 Bokföring och arkivering – bedömning

Avvikelsen från rekommendationen RKR R 1 Bokföring och arkivering anges. Enligt Styrning och stöd Gävle pågår ett arbete för att ta fram detta men det är inte slutfört. Avvikelsen har kommenterats av revisionen sedan bokslut 2015 och har även påtalats i granskningen av ekonomisystemet Agresso 2014.

6 kap 2-3 §§ lag om kommunal bokföring och redovisning - bedömning

När det gäller utformningen av balansräkningen och informationen om justeringsposter eget kapital, kan detta förtydligas ytterligare i not kommande år. Motivet till delposten är att man vill redovisa utgående och ingående balans för eget kapital med samma belopp, där det tydligt framgår separat vilka justeringar som gjorts.

RKR R5 Leasing - bedömning

Kommunen tillämpar redovisning av finansiell leasing från och med årsredovisning 2021 med jämförelseåret 2020 omräknat. Redovisningen är ännu inte fullständig. Utförligare kommentarer finns under balans- och resultaträkning, finansiell leasing.

RKR R9 Avsättningar och ansvarsförbindelser

I rekommendationen framgår att om effekten av när i tiden betalning sker är väsentlig, ska avsättningen utgöras av nuvärdet av framtida kassaflöden som förväntas krävas för att reglera förpliktelsen. Vid nuvärdeberäkning ökas det redovisade avsättningsbeloppet över tiden som en konsekvens av att utbetalningstidpunkten närmar sig. Ökningen redovisas som en finansiell kostnad. Diskonteringsräntan (eller -räntorna) ska vara den räntesats som återspeglar kommunens villkor för tecknande av lån med motsvarande löptid. Vi konstaterar att den granskade avsättningen inte har nuvärdesberäknats.

Avvikelsen bedöms inte vara av väsentlig karaktär.

9 kap. 10 § lag om kommunal bokföring och redovisning

Vi noterar att kommunen skriver av immateriella anläggningstillgångar 3-10 år. I 9 kap. 10 § LKBR framgår att om nyttjandeperioden för en immateriell anläggningstillgång bestäms till längre tid än fem år ska en upplysning lämnas om skälen för detta. Vi noterar att ingen sådan upplysning

lämnas i kommunens årsredovisning. Avvikelsen bedöms inte vara av väsentlig karaktär.

Tidplan

Avstämning har gjorts med SG Ekonomi innan rapport lämnats till revisorerna.

Kommunstyrelsen fattade beslut om årsredovisningen 12 april, inom lagstadgad tid (senast 15 april). Revisorerna har sitt sammanträde för behandling av granskningen av årsredovisningen, ställningstagande till godkännande av årsredovisningen samt underskrift av revisionsberättelsen 28 april 2022.

2.3 Balans- och resultaträkning

Granskning av poster i balansräkningen och resultaträkningen har utförts enligt riskanalys. För poster med förhöjd risk samt poster till väsentliga belopp har en utökad detaljgranskning utförts.

2.3.1 Granskning av väsentliga resultatposter

Slutsatsen är att verksamhetens intäkter i allt väsentligt är korrekt redovisat och kostnader har granskats utan väsentliga iakttagelser. Nedan redovisas det vi noterat som mest väsentligt för räkenskapsåret.

2.3.1.1 Skatteintäkter

Vi har granskat redovisningen av skatteintäkter genom verifiering mot underliggande dokument och beräkningar. Den preliminära kommunalskatten för 2021 baseras på eget skatteunderlag från 2019 med regeringens fastställda uppräkningsstal för år 2020 och 2019. Beloppet har vi verifierat mot Skatteverkets redovisningsräkning för preliminära medel 2021. Vad gäller preliminär slutavräkning innevarande år samt slutavräkningsdifferens föregående år, har vi stämt av totala beloppet mot Skatteverkets

slutavräkning för 2020 samt mot slutlig prognos från SKR för skatteavräkning 2021. Våra kontrollberäkningar av detta visar att redovisade skatteintäkter är upptagna till rätt belopp i årsredovisningen.

Vår bedömning är att Gävle kommuns redovisning av skatteintäkter följer rekommendationen från RKR och därmed redovisas enligt god redovisningssed.

2.3.1.2 Generella statsbidrag och utjämning

Vi har granskat redovisningen av generella statsbidrag och utjämning genom verifiering mot underliggande dokument. Slutliga belopp för återkommande bidrag, dvs. inkomstutjämning, kostnadsutjämning, regleringsavgift, införandebidrag samt LSS-utjämning fastställs via beslut från Skatteverket. Vad gäller fastighetsavgifter, som även de är återkommande, kompletteras den beslutade utbetalningen med en prognos via SKR.

Kontroller har skett mot beslut från bidragsgivaren samt inbetalningsavier från bank för att kontrollera att intäkterna existerar. Vi har kontrollerat att kommunen har intäktsfört statsbidragen i takt med att förpliktelse som är angivna i villkor från bidragsgivare uppfylls.

Utöver de återkommande bidragen finns två tillfälliga bidrag. Ett nytt statsbidrag för i år om 40,9 mnkr, för att säkerställa en god vård för omsorg av äldre. Fördelningen av detta bidrag till Gävle kommun, har vi verifierat mot Socialstyrelsen samt Regeringskansliet. Det andra tillfälliga statsbidraget är även det nytt för i år. Det uppgår till 12,3 mnkr och avser en tillfällig förstärkning av statligt stöd till skolväsendet 2021. Fördelningen av detta bidrag till Gävle kommun, har vi verifierat mot Skolverket.

De felaktigheter revisionen noterat i underliggande beräkningar har rättats innan årsredovisningen behandlades i kommunstyrelsen. Vår bedömning är att Gävle kommuns redovisning av generella statsbidrag och utjämning följer rekommendationen från RKR och därmed är de redovisade enligt god redovisningssed.

2.3.1.3 Pensionskostnader

Ett nytt antagande om livslängd har gjorts under 2021 som innebär en längre livslängd som i sin tur leder till en ökning av pensionsskulden. Detta har gett en effekt av ökade pensionskostnader jämfört med tidigare år.

Kommunen har även tecknat ett avtal om en försäkringslösning uppgående till en kostnad på -717 mnkr inklusive löneskatt. Avtalet innebär en inlösen av vissa pensioner som intjänats före 1998. Dessa pensioner är inte, enligt gällande redovisningslagstiftning för kommuner, bokförda som en skuld i balansräkningen utan återfinns i stället såsom en ansvarsförbindelse. Det innebär att hela summan redovisas som en kostnad i kommunens resultaträkning år 2021. Vi har verifierat att ett beslut har tagits på kommunfullmäktiges sammanträde i november 2021.

2.3.1.4 Extraordinära kostnader

Det skyfall som drabbade kommunen i augusti månad medförde extraordinära kostnader på 265,5 mnkr. Av dessa utgör 250 mnkr rörelsebidrag till Gävle Vatten AB för att täcka beräknade skadeståndsanspråk som kan komma att ställas mot bolaget. Vi har verifierat att ett beslut har tagits på kommunfullmäktiges sammanträde i december 2021 att ge ett rörelsebidrag till Gävle Vatten AB. Övrigt belopp, 15,5 mnkr avser uppkomna och beräknade kostnader inom kommunens nämnder.

Då verksamhetsbidraget avser förlusttäckning är vår bedömning att det är korrekt att redovisa bidraget som kostnad och inte som ökning av finansiell anläggningstillgång.

2.3.2 Granskning av väsentliga balansposter

Slutsatsen är att balansposterna inte har några väsentliga avvikelser, alternativt avvikelser som vi inte har några invändningar mot.

2.3.2.1 Finansiell leasing i årsredovisning 2021

I revisionsberättelsen 2020 godkände inte de förtroendevalda revisorerna årsredovisningen med hänvisning till att kommunen inte redovisade finansiell leasing enligt RKR:s rekommendation. Enligt en fördjupad granskning,

där de 37 största hyreskontrakten med GFAB, Gavlegårdarna och Bokbacken AB (extern hyresvärd) granskades, var skillnaden gällande tillgångar och skulder i balansräkningen drygt 1,7 mdr. Detta påverkade det finansiella nyckeltalet kommunens soliditet väsentligt. Kommunfullmäktige beslutade att godkänna årsredovisningen, men gav kommunstyrelsen ett uppdrag att se över rutinerna för redovisning av leasing inför nästa årsredovisning.

Vi konstaterar att ett betydande arbete har gjorts för att gå igenom hyresavtalen från GFAB för 2017 och framåt för att redovisa dessa i enlighet med redovisningsrekommendationen. I årets årsredovisning tas hyresavtal upp till ca 1,5 mdr som tillgångar och skulder i balansräkningen. Fokus har i det första skedet legat på hyresavtalen med GFAB. Utredning av hyresavtalen med AB Gavlegårdarna, externa hyresavtal samt äldre hyresavtal från GFAB kommer att göras under 2022. Detta innebär att beloppen avseende finansiell leasing kommer att bli högre. I dagsläget går det inte att säga hur mycket högre.

Vidare har kommunens räntekostnader för finansiell leasing ökat i och med att kommunen under 2021 har klassificerat om flera av sina hyresavtal som är av finansiell karaktär. Detta medför att en räntekostnad bokförs vilket är i enlighet med RKR R5 leasing. Kommunen tillämpar samma räntesats som på utlåningen inom kommunkoncernen vilket är drygt 2 procent. Vi har ingenting att invända mot antagandet.

Vi konstaterar att kommunstyrelsen hörsammat kommunrevisionens tidigare synpunkter, vilket vi ser positivt på. Styrelsen har tillsammans med tjänstemannaledningen genomfört ett omfattande arbete, som täcker relevanta områden, i syfte att se till att finansiell leasing redovisas på ett korrekt sätt. Utredning av hyresavtalen är inte komplett, men pågående och kommer enligt styrelsen att slutföras under 2022. Sakkunniga kommer att fortsätta sin granskning under 2022.

2.3.2.2 Avskrivningar och nedskrivningar

Vi noterar att komponentavskrivning sker på de tillgångar kommunen äger själva. Leasingkontrakt som redovisas enligt principer för finansiell leasing skrivs inte av utifrån olika komponenters livslängd. Avskrivning sker i stället utifrån avtalets löptid. Kommunen motiverar detta med att det inte med rimlig grad av säkerhet kan fastställas att äganderätten övergår till kommunen vid slutet av leasingperioden, varför objektet enligt RKR R5 i stället ska skrivas av helt under leasingperioden, eller nyttjandeperioden, om denna är kortare. Vi har ingenting att invända mot kommunens bedömning.

2.3.2.3 Internbanksverksamheten

Kommunkoncernen har under 2021 ändrat sin hantering avseende upplåning av likvida medel. Utifrån tidigare hantering tog kommunen ett externt lån på det belopp som dotterbolaget behövde. Därefter lånade kommunen ut summan till bolaget. Skuldförbindelser tecknades och signades av part från bolaget och från kommunen. Detta skapade enligt uppgift mycket administration eftersom det blev många lån att hålla koll på.

Numera har inte kommunen interna reverser utan bolagen har i stället en ökad limit på respektive bolags underkonto i Nordea. Detta innebär att en fordran på respektive bolag bokförs utifrån saldot på bolagets underkonto i cashpool systemet.

Inför varje år tar kommunfullmäktige ett beslut hur mycket respektive bolag får låna. Utifrån detta sätts limiten på underkontot i cashpool systemet. Skuldförbindelser planeras att upprättas utifrån beslutad limit.

2.3.2.4 Exploateringsfastigheter

Vi konstaterar att kommunen har, för granskade projekt, en tillräcklig marginal i sin försäljning av exploateringsprojekt varför inget nedskrivningsbehov föreligger. Vår bedömning efter granskning är att exploateringsredovisningen följer reglerna i LKBR 6 kap. 6 §.

2.3.2.5 Avsättningar

Avsättningar för kostnader i samband med översvämning är förenad med stor osäkerhet. Vår bedömning är att villkoren för avsättning är uppfyllda, men att osäkerheten i posten är fortsatt stor då skadorna ännu inte fullt ut är kända. Vår bedömning är dock att utifrån den information som framkommit har redovisning skett enligt god redovisningssed.

Avsättningar avseende gamla deponier har detaljgranskats. Av 7 kap. 11 § LKBR framgår att en avsättning ska motsvara den på balansdagen bästa uppskattningen av det belopp som kommer att krävas för att reglera förpliktelsen. Med bakgrund av detta bör en bedömning göras kring avsättningens värdering i samband med upprättandet av årsbokslutet. Vi konstaterar att ingen ny bedömning har gjorts för den granskade avsättningen. Vi konstaterar att den granskade avsättningen inte har nuvärdesberäknats. Effekten bedöms inte vara av väsentlig karaktär men det bedöms de facto som ett avsteg mot god redovisningssed.

2.3.2.6 Semesterlöneskuld och kostnader för semesterlöner

Vi kan vid denna granskning konstatera att det föreligger vissa svårigheter att få fram underlag på ett enkelt sätt. Samtliga stickprov har inte kunnat härledas, men de stickprov som kunnat härledas har varit korrekta.

Vi kan också notera att kostnader för semesterlön inte allokeras löpande på den enhet som ska belastas. Detta utgör ingen avvikelse utifrån vårt uppdrag att granska räkenskaperna, men kan vara värt att poängtera då det kan försvåra styrning och ledning.

2.3.2.7 Sammanställd redovisning

Gävle kommunkoncern genererar ett negativt resultat om -422,9 mnkr och består av resultatet för Gävle kommun som redovisar en förlust om -590,9 mnkr samt resultatet från bolag och förbund om 340 mnkr (efter hänsyn tagen till övriga bokföringsmässiga justeringar om -22,6 mnkr). Därutöver tillkommer sedan resultatpåverkande poster om -172 mnkr.

Gävle kommunkoncerns resultat är 1 118,1 mnkr lägre jämfört med föregående år, vilket främst beror på kommunens resultat som minskat med 1 090,6 mnkr. De kostnader som främst påverkat kommunens resultat negativt är en jämförelsestörande post samt en extraordinär kostnad. Den jämförelsestörande posten avser en pensionsförsäkringslösning om 716,9 mnkr som är en engångskostnad. Den extraordinära kostnaden uppgår till totalt 265,5 mnkr och avser kostnader i samband med skyfallet, där Gävle Vatten AB fått 250 mnkr i rörelsebidrag för att täcka beräknade skadeståndsanspråk. Övriga 15,5 mnkr avser uppkomna samt beräknade kostnader inom kommunens nämnder.

Totalt uppgår övriga resultatpåverkande poster till 172 mnkr. Det som till största del påverkar kommunkoncernens resultat är GSABs utdelning, vilken är 0,9 mnkr högre jämfört med föregående år, samt en realisationsförlust i samband med minskad ägarandel i Svenska kommunförsäkrings AB. Under året har kommunen även ändrat redovisningsprinciperna för finansiell leasing. Detta har främst påverkat kommunen samt GFAB och påverkar kommunkoncernens resultat negativt med -17,9 mnkr.

Gävle kommunkoncern 2021-12-31	(mnkr)
Resultat Gävle kommun	-590,9
Resultat bolag och förbund	340,0
Resultatpåverkande poster:	-172,0
Utdelning GSAB	-93,6
SKFAB ändrad koncernstruktur	-60,5
Leasing	-17,9
Resultat Gävle kommunkoncern	-422,9

De felaktigheter revisionen noterat i underliggande beräkningar har rättats innan årsredovisningen behandlades i kommunstyrelsen. Vår bedömning är att koncernens resultat- och balansräkning i årsredovisningen överensstämmer med granskade underlag och beräkningar.

2.4 Verksamhetsmål och uppföljning av måluppfyllelse

2.4.1 Kommunövergripande måluppfyllelse

De fem kommunövergripande målen utgör en del av Gävle kommuns styrmodell som har beslutats av kommunfullmäktige. Från och med 2020 har Gävle kommun infört en ny styrmodell som bygger på tillitsbaserad styrning. I samband med detta har den tidigare styrmodellen, vilken utgick från balanserad styrning, ersatts. Effekten av detta är att kommunen numer har fem kommunövergripande verksamhetsmål. Dessa mål gäller för hela mandatperioden. Styrmodellen kompletteras med anvisningar från Styrning och stöd Gävle, om hur målstyrning och måluppfyllelse ska redovisas i såväl kommunens årsredovisning som nämnders och bolags verksamhetsrapport per helår. Enligt anvisningarna ska målanalysen bestå av två delar. Ena delen är en beskrivning av de viktigaste aktiviteterna som genomförts för att uppnå målet och vad som kan förbättras. Andra delen är en analys av utfallet eller den bedömda statusen på indikatorerna. Indikatorernas status ska bedömas på en tregradig färgskala (röd, gul och grön). När det gäller måluppfyllelsen ska den bedömas genom en sammanvägning av de två ovan delarna. En tregradig färgskala ska användas med följande gradering:

- Rött = stor avvikelse mot målet.
- Gult = målet är nära att uppnås men uppfylls inte helt.
- Grönt = målet är uppnått.

För helåret är bedömningen att alla de fem målen avseende verksamheten anses vara delvis uppfyllda. Årets utfall är dock präglad av rådande Covid-pandemi där många av de restriktioner som utfärdats har fått effekt på måluppfyllelsen.

2.4.2 Kraftigt förbättrade resultat i Gävles skolor

Målet anses vara delvis uppfyllt och består av fem indikatorer varav fyra är uppfyllda och en ej uppfylld. Gävle kommun har under flera års tid haft en bristande måluppfyllelse vad gäller skolresultaten. För att nå kraftigt förbättrat resultat pågår fortsatt arbete med de långsiktiga insatserna kring utveckling av det främjande och förebyggande elevhälsoarbetet, ny-anländas lärande, övergångar och överlämningar, systematiskt kvalitetsutvecklingsarbete samt med andra yrkeskompetenser för att avlasta lärare. En viktig framgångsfaktor är också att skolledare och lärare får koncentrera sig på att fokusera på undervisningen och mötet med eleverna.

Utfallet för Andelen elever i åk 9 som är behörig till ett nationellt program på grundskolan har ökat från 84,9 % föregående år och uppgick till 86,5 % vilket innebär att målvärdet 85,7 % uppnås. För riket är siffran 86,2 %. Detta trots elevers och lärares ökade frånvaro och tider av fjärr/distansundervisning under pandemin. Ökningen ses därför som mycket positiv med tanke på hur pandemin har påverkat både elevers och lärares närvaro i skolan. Skillnaderna mellan könen har minskat betydligt och är enbart 0,8 procent till flickornas fördel, i riket är skillnaden närmare 2 procent. Under året har många olika insatser för att öka måluppfyllelsen gjorts. En är utökad undervisningstid som till exempel morgonskola och lovskolor. Dessutom har elevens val använts för att ge mer tid i det ämne eleven behöver stöd i eller för att utmana elever ytterligare. Elever har även fått möjlighet till läxhjälp både i egen regi och genom stiftelsen Läxhjälp.

Andelen gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år har ökat något i jämförelse med föregående år då utfallet blev 72,2 %. Årets utfallet blev 72,7 % och målvärdet på 71,9 % uppnås därmed. Den relativt låga ökningen gör dock att Gävle hamnar i paritet med övriga kommuner i landet. Gävles resultat ligger nu under snittet för riket som upp-

gick till 73,9 %. Tidigare uppgifter från Skolverket och Skolinspektion visar på att den samlade frånvaron i gymnasieskolan har varit lägre än normalt sedan distansstudier infördes, detta synes gälla även för 2021.

År 2020 tog SCB beslut om en reviderad sekretesspolicy vilken innebär att uppgifter om fristående skolor omfattas av sekretess. Efter att frågan behandlats av Kammarrätten och vunnit laga kraft, har Skolverket gjort förändringar i vilken statistik som presenteras. Från och med 1 september 2020 presenteras endast statistik på riksnivå. Detta innebär att analyser med andra kommuner eller huvudmän inte kan göras. Det är enbart statistik från de kommunala verksamheterna som presenteras. För Gävles del är andelen elever som går i fristående verksamheter 22 % i grundskolan och 25 % i gymnasieskolan år 2021.

Andelen elever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter avslutad gymnasieutbildning uppgick till 77,2 % vilket är bättre än föregående år då utfallet var 76,4 %. Målvärdet är 71 % och uppnås därmed.

För indikatorn andel elever som godkänns inom kommunal vuxenutbildning blev utfallet 81,5 % och målvärdet om 68 % uppnås. Detta är en markant ökning från föregående år, motsvarande siffra för utfallet var då 65,5 % och målvärdet var föregående år 67 %. Detta trots att viss del av undervisningen har skett på distans. Ett arbete pågår med att utveckla antagningen för att motverka avhoppet. Detta sker i samarbete med arbetsmarknad och stöd (ARBOS), ett integrerat arbete mellan försörjningsstöd och arbetsmarknadsåtgärder. Målgruppen är främst elever inom SFI (svenska för invandrare).

Inom målet finns en indikator som bedöms som ej uppfylld. Andel av befolkningen med minst treårig eftergymnasial utbildning ligger på samma siffra som föregående år, 26 %. Målvärdet om 29 % uppnås precis som föregående år inte. Gävles resultat ligger återigen 3 procentenheter under rikssnittet som var 29 %. Tillsammans med övriga kommunkoncernen ska kommunstyrelsen gemensamt bidra till insatser som leder till en

god kompetensförsörjning. Det fördjupade och breddade samverkansavtalet med Högskolan kan bidra till att säkra kommunens och koncernens framtida kompetensförsörjning.

Indikator	Utfall		Målvärde
1 Andel elever i årskurs 9 som är behörig till ett nationellt program på gymnasieskolan	86,5 %	●	85,7 %
2 Gymnasieelever med examen eller studiebevis inom 3 år.	72,7 %	●	71,9 %
3 Andel elever som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter avslutad gymnasieutbildning	77,2 %	●	71 %
4 Andel elever som godkänns inom kommunal vuxenutbildning	81,5 %	●	68 %
5 Andel av befolkningen med minst treårig eftergymnasial utbildning	26 %	■	29 %

2.4.3 Trygghet, sammanhållning och en välfärd att lita på i hela kommunen

För målet redovisas inget utfall. Bedömningen av måluppfyllelse har endast gjorts från genomförda aktiviteter. Målet anses delvis uppfyllt. Målet består av fem indikatorer och är desamma som för Kommunstyrelsen. Alla indikatorer saknar utfall.

Utfallet för nöjd inflytandeindex som helhet uppgick föregående år till 36, vilket är detsamma som för 2019. För 2021 finns inga värden rapporterade i Kolada. Resultatet baseras på medborgarundersökningen från SCB. Utfallet för indikatorn förtroende har de två tidigare åren varit index 40 och indikatorns målvärde är index 43. Inte heller här finns några utfall

rapporterade i Kolada. Detta gör att jämförelser med riket blir svåra att göra.

Det fem indikatorer som saknar utfall är Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel % av befolkningen, Självskattat hälsotillstånd, Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 inv., Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%) samt Förtroende. Avsaknaden av utfall medför att det är svårt att göra någon djupare analys av detta mål.

Utfallet för vuxna biståndsmottagare med långvarigt bistånd, andel % av befolkningen har inte presenterats för 2021. I resultatet för 2020 låg Gävles siffra på 37,8. Södertälje låg högst med 60,2 och Arjeplog lägst med 8,2.

Utfall saknas för 2021 för Självskattat hälsotillstånd. Enligt kommunplanen mäter indikatorn andel av invånare 16-84 som angivit att det egna allmänna hälsotillståndet är bra eller mycket bra. Utfallet baseras på data på Folkhälsomyndigheten, Hälsa på Lika villkor samt från regionala enkäter.

Indikatorn invånare 16-84 med avsaknad av tillit till andra, saknar utfall. Målvärdet ligger på 22 %. Resultatet baseras på data från fyra befolkningsenkäter. Motsvarande siffror för riket uppgår till 28 %, dock saknas utfall för vissa kommuner.

I övrigt noteras att anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000inv för 2021 ännu inte finns tillgängligt. Statistiken från Kolada visar utfallet 1070 för 2020 vilket fortfarande innebär att målvärdet om 980 inte uppnås, motsvarande utfall för riket är 986.

Indikator	Utfall	Målvärde
1 Vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel % av befolkningen	—	1,4 %
2 Självskattat hälsotillstånd	—	76 %

Indikator	Utfall	Målvärde
3 Anmälda våldsbrott i kommunen, antal/100 000 in	—	980
4 Invånare 16-84 år med avsaknad av tillit till andra, andel (%)	—	22 %
5 Förtroende	—	index 43

2.4.4 Påtagligt förbättrat företagsklimat

Målet anses som delvis uppfyllt. Målet består av fem indikatorer varav en anses uppnås delvis, tre anses ej uppnådda och en saknar utfall. Indikatorerna är desamma som för kommunstyrelsen. Analys och kommentar till indikatorerna i årsredovisningen är begränsad.

Utfallet för NKI 2021, kommunens service till företag, publiceras i april 2022 men preliminära siffror pekar mot ett uppfyllt/nära uppfyllt indikatorvärde. Utfallet visar ett index på 70 och målvärdet är 75. För 2019 var utfallet 73 vilket var Gävles bästa resultat sedan mätningarna startade. Undersökningen utgår ifrån sex kategorier och ett utfall på 70 eller mer anses vara bra, de sex olika kategorierna är Brandskydd, Bygglov, Livsmedelskontroll, Markupplåtelse, Miljö- och hälsoskydd, Serveringstillstånd.

Indikatorn Nyregistrerade företag uppgick föregående år till 5,44 och målvärdet var 7. För 2021 saknas utfall för denna indikator, målvärdet ligger på 7,2. Det kan dock antas att färre valt att starta eget företag på grund av den osäkerhet som råder i samband med Covid-19.

Den rankinglista som Svenskt Näringslivs rapporterade under hösten visade på en viss förbättring men Gävle kommun ligger långt från uppsatt indikatorvärde. Gävles placering i ranking av företagsklimat har på senare år försämrats. 2019 tappade Gävle kommun 19 placeringar i ran-

king och placerade sig på plats 273. Föregående år tappade Gävle ytterligare placering och slutade på plats 279. Detta resultat har förbättrats och Gävle rankas nu på plats 271. Detta innebär en förbättring mot föregående år och även mot 2019. Rankingen är beroende av ett antal delmoment som baserar sig på både statistik och svar från företag. I kommunplanen belyses särskilt vikten av fyra synpunkter från näringslivet; attityder till företagande, kompetensbrist, upphandling och bemötande. I rapporten framgår att Gävle placerar sig på plats 284, både vad det gäller kommunpolitikens respektive kommunalanställda tjänstemäns attityder till företagande. Det är en förbättring med tre respektive två placeringar jämfört med föregående år. På frågan om tillgång på arbetskraft med relevant kompetens har det skett en markant förbättring, kommunen har gått från plats 226 till 192. Även inom frågorna om upphandling och service och bemötande har det skett en markant förbättring jämfört med föregående år. Kommunen innehar nu platserna 229 respektive 268. Det innebär att kommunen för 2021 har brutit den nedåtgående trenden. 2021 års ranking bygger till två tredjedelar på en enkätundersökning till företagen som genomfördes under första kvartalet 2021 och ytterligare en tredjedel statistik från SCB och UC.

Arbetslösheten har till följd av pandemin ökat i hela landet och målet om högst 1,4 procentenheters avvikelse från rikssnittet uppnås inte. Utfallet om 2,5 % är dock bättre än föregående år då utfallet var 2,7 procentenheter. Med hänvisning till coronapandemin bör viss försiktighet iaktas vid analys av indikatorvärdet arbetslöshetsavvikelse då osäkerhetsfaktorn bedöms vara fortsatt stor. Utvecklingen baseras på omvärldsfaktorer, inte enbart lokala händelser såsom aktiviteter genomförda av Gävle kommun.

Indikatorn för byggklar mark uppgick till 12,9 ha vilket innebär att målvärdet om 60 ha inte uppnås. Utfallet är en försämring jämfört med föregående år med 5,2 ha.

Det framgår att det är svårt att analysera och dra kompletta slutsatser utifrån utfallen på indikatorerna samt de resultat som finns tillgängliga. Detta beror på att vissa indikatorers utfall rapporteras på helår med ett

eftersläp och inte finns tillgängliga vid tillfället för denna rapportering. Sammantaget kan konstateras att Gävle kommun inte uppnår ett övergripande grönt resultat på de, för det övergripande målet, beslutade indikatorerna och dess utfall.

I analys av indikatorerna framgår att det är en spridning mellan utfallet av indikatorerna vilket försvårar analysen då exempelvis NKI pekar på ett positivt utfall/nära uppfyllt indikatorvärde medan övriga indikatorer pekar på ett negativt utfall. Det belyses också att i vissa fall bygger indikatorerna på värden där utfallet inte speglar hela verksamhetsåret.

Kommunen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra företagsklimatet, bland annat i form av att skapa en Näringslivsavdelning. Ett näringslivsprogram är framtaget i samverkan mellan näringslivet, myndigheter och Gävle kommun i syfte att stärka det lokala näringslivet. En revidering av Näringslivsprogrammet beslutades av kommunfullmäktige i september 2021. Föregående år fattades beslut om att konsekvensanalys för beslut som rör näringslivet skulle göras. I ett första steg kom näringslivsanalysen att användas som ett beslutsunderlag för beslut som fattades i kommunstyrelsen. En analys kan upprättas när beslut om exempelvis detaljplaner, exploateringsprojekt eller strategiska program ska fattas. Syftet med konsekvensanalysen är att kunna arbeta mer systematiskt med näringslivsfrågorna i Gävle kommun genom bättre beslutsunderlag.

Indikator	Utfall		Målvärde
1 NKI, Kommunens service till företag	index 70		index 75
2 Nyregistrerade företag			7,2 st
3 Företagsklimat (ranking)	plats 271		högst 110
4 Byggklar mark för företagande	12,9 ha		minst 60 ha
5 Arbetslöshet, avvikelse från rikssnittet (procentenheter)	2,5 %		högst 1,4%

2.4.5 En modern samhällsplanering som möter nuvarande och kommande generationers behov

Målet bedöms som delvis uppfyllt. Målet består av sex indikatorer varav två anses uppfylla och fyra är ej uppfyllda. De indikatorer som inte uppnås är Antal hektar byggklar mark till näringslivet inom Gävle kommun, Andel av motorburen trafik som sker med kollektivtrafik, Antal cyklister vid fasta mätpunkter och Antal gående i stadskärnan. Indikatorerna är desamma som för kommunstyrelsen.

Utfallet för nettotillskott av bostäder genom ny-till och ombyggnad nås inte. Utfallet blev 701 st vilket kraftigt understiger målvärdet om 800. För att möta visionen om att Gävle kommun 2030 har 120 000 invånare krävs 800 bostäder/ år. Dock ökar inte invånarantalet i takt med visionen. Enligt Statistikmyndigheten SCB uppgick befolkningen i Gävle kommun till 103 136 invånare vid utgången av december månad 2021. Det innebär en folkökning med +232 personer under helåret 2021, vilket är en väsentligen mindre ökning jämfört med motsvarande period föregående år (+486).

Många detaljplaner har antagits under året, vilket tyder på en redan god planberedskap med ytterligare cirka 900 bostäder vilket ger en planberedskap på cirka 2300 bostäder. Antalet färdigställda bostäder under året blev 701 st. Dock nås inte måluppfyllelse, målvärdet är minst 800 st.

Byggklar mark till för företagande uppgick till 12,6 ha och målvärdet som var minst 60 ha mark uppnås inte. Utfallet för indikatorn Gävlebornas uppfattning om att leva och bo i kommunen blev 92 och når således målvärdet om 71. Detta överensstämmer med vad den genomsnittlige invånaren anser i riket. Resultatet är hämtat från 1 600 slumpmässigt utvalda gävlebor (18 år eller äldre) i SCB:s Medborgarundersökning hösten 2021, varav svarsandelen uppgick till 36 procent, vilket är en låg svarsprocent.

Utfallet för indikatorn andel av motorburen trafik som sker med kollektivtrafik ligger på 10,9 % och når inte målvärdet på 26 %. Minskade kollektivtrafikresor, cykelresor förbi mätpunkter och gående i stadskärnan kan alla bedömas vara ett resultat av våra förändrade Covid-19-vanor att inte resa eller gå till och från jobb, handel, aktiviteter och nöjen. Folkhälsomyndigheten har avrått från användandet av kollektivtrafik. Detta gör det svårt att nå måluppfyllelse. Vad gäller indikatorn antal cyklister vid fasta mätpunkter är utfallet 3 994 och målvärdet ligger på 8 300. Föregående år var utfallet 4169, således har en minskning skett. Detta kan bero på att flera mätpunkter har haft en sensor som varit skymd samt på det hemarbete som skett under 2021. Utfallet för den sistnämnda indikatorn kan också hänföras till pågående pandemi, en minskning från 1,17 till 1,11 i jämförelse med föregående år.

Indikator	Utfall		Målvärde
1 Nettotillskott av bostäder genom ny-,till- och ombyggnad	701 st		minst 800 st
2 Antal hektar byggklar mark till näringslivet inom Gävle kommun	12,6		Lägst 60 ha
3, Gävlebornas uppfattning om att bo och leva i kommunen. Andel (%) som tycker "Ganska bra" eller "Mycket bra"	92		Lägst 71
4 Andel av motorburen trafik som sker med kollektivtrafik	10,9 %		Lägst 26 %
5 Antal cyklister vid fasta mätpunkter	3 994		Lägst 8 300
6 Antal gående i stadskärnan	1,11 %		Lägst 1,81 %

2.4.6 En ekologiskt hållbar och klimatneutral kommun

Målet bedöms som delvis uppfyllt. Målet består av sex indikatorer och saknar utfall för 2021 på alla indikatorer utom en, Bästa miljökommun. Det innebär att siffrorna som visas är föregående års utfall på resterande indikatorer. Analys och kommentar till indikatorerna i årsredovisningen är därför begränsad.

Under 2020 uppdaterades det Miljöstrategiska programmet och kommunen har under de senaste åren placerat sig i toppen av Aktuell hållbarhets kommunranking. Dock tappar kommunen placeringar 2021. Gävle kommun hamnar på plats 6 av 290 i årets kommunranking. Det är en försämring jämfört med plats 2 i förra årets ranking. Målvärdet är plats 5, dock har man ändå valt att markera indikatorn som grön, det vill säga som att målvärdet är uppfyllt.

När det gäller indikatorerna för avfall i hushåll, skyddad natur samt växthusgaser finns inget utfall för 2021. Dock kommer utfall för dessa indikatorer att finnas i miljöbokslutet. Koldioxidutsläppen har minskat sedan 2017, men inte i den takt som krävs. Andelen skyddad natur var oförändrad år 2020, 4,3 % Kvävedioxidhalten samt partikelhalten vid Södra Kungsgatan visade lägre utfall under pandemin för år 2020. Bedömningen anses vara minskad trafik på grund av covid-19. Tidigarelagd gatusopning, fler biogasbussar, elhybrider, elbilar samt fler fordon som kör med bränslet HVO anses även det vara en bidragande orsak till det lägre utfallet för 2020.

Indikator	Utfall		Målvärde
1 Aktuell hållbarhets miljöranking Bästa miljökommun	6		5
2 Utsläpp till luft av växthusgaser	2,89		0,97
3 Vattenförekomster (sjöar och vattendrag) ekologisk och god kemisk status	16 %		35 %

Indikator	Utfall		Målvärde
4 Skyddad natur totalt	4,3 %		4,5 %
5 Uppmätt kvävedioxidhalt vid Södra Kungsgatan 12	99		175 ggr/år
6 Insamlat hushållsavfall totalt, kg/person	423		400

Årets måluppfyllelse för Gävle kommun har i stor uträkning påverkats av pandemin och många verksamheter har fått ställa om eller ställa in. Måluppfyllelsen för företagsklimat är fortfarande en utmaning och endast en av indikatorerna kopplad till målet om ett påtagligt förbättrat företagsklimat är nära måluppfyllelse. Samtidigt bedöms företagsetableringar, mål om arbetslöshet med mera har påverkats kraftigt av pandemin. Med tanke på demografiska faktorer såsom en åldrande befolkning och en stor andel yngre är det viktigt att så många möjligt i arbetsför ålder arbetar för att välfärden inte ska urholkas. Pandemin har skyndat på digitaliseringen och fler och fler rapporter kommer om att så kallade enkla jobb försvinner i allt större utsträckning. Utbildning kommer således vara ett måste för att trygga framtida kompetenskrav. Skolan och skolresultaten är därför avgörande för att säkerställa tillgången till framtida arbetskraft. En fullföljd grundutbildning minskar dessutom risken för utanförskap och ett framtida bidragsberoende. Det är därför glädjande att se att skolresultaten har förbättrats och att de åtgärder som vidtagits tycks ha gett effekt trots rådande pandemi.

Slutligen noterar vi att om antalet invånare ökar i den takt som förväntas kommer fler bostäder behövas. En analys av kommunen visar på ett behov av 10 000 bostäder. Årets utfall visar dock på att befolkningsökningen är lägre än beräknat men om ökningstakten fortsättningsvis sker enligt prognos kommer en bristande måluppfyllelse vad gäller bostadsbyggandet få negativa konsekvenser.

Vi kommer att fortsätta följa utvecklingen av resultaten.

2.5 Finansiella mål och uppföljning av måluppfyllelse

De finansiella målen och verksamhetsmålen för god ekonomisk hushållning speglar kommunens ekonomiska ställning. Samtliga tre finansiella mål för god ekonomisk hushållning 2021 uppnås.

2.5.1 Resultatet ska långsiktigt uppgå till minst 1 procent av skatteintäkterna

- Bedömningen i årsredovisningen är att målet uppnås.

Med resultat i detta mål avses resultat exkl. realisationsvinster och exploatering. Den indikator som är kopplat till målet har ett genomsnittligt resultat under senaste åtta åren som målvärde. Anledningen till detta är att det ekonomiska överskottet över tid bedöms vara viktigare än resultatet enskilda år.

Indikator:

Resultat i procent av skatteintäkter, skatter, generella statsbidrag och utjämning. Genomsnittligt resultat under de senaste åtta åren.

Målvärdet för indikatorn är satt till 2,5 % för 2021 och utfallet om 3,0 % når därmed det budgeterade överskottet under de senaste åtta åren. Jämförelse med föregående år saknas i årsredovisningen. Utfall 2020 var 2,8 %.

Måluppfyllelse:

Sedan 2020 är det långsiktiga målet för kommunkoncernens resultat reviderat till 1 % från tidigare 2 %.

Revisionen noterar att målvärdet höjts upp för året från 2,22 % som var målvärdet 2020. Enligt kommunplanen kommer målvärdet sedan sänkas igen årligen fram till 2024 då det är satt till 1,8 %.

Kommunens totala resultat om -590,9 mnkr, påverkas av jämförelsestörande poster med totalt 556,8 mnkr samt extraordinära kostnader om 265,5 mnkr.

I Gävle kommuns finansiella mål är det definierat att det är exploateringsresultat och realisationsresultat som ska räknas bort från resultatet. För 2021 räknas även kostnaden för förtidslösen av ansvarsförbindelse gällande pensioner bort. Detta då den sedan tidigare är beaktad i kommunens åtaganden och därmed i finansiella mål och redovisning av bland annat soliditet. Vi noterar att utdelningen till Kommuninvest Sverige AB om 2,5 mnkr som redovisas som jämförelsestörande post i årsredovisningen därmed inte räknas bort.

Revisionen noterar att Gävle kommun som ägare har hanterat det underskott som uppstått i Gävle Vatten AB för de kostnader bolaget fått i samband med översvämningen, uppskattade till 250 mnkr, som ett resurstillskott. Totala kostnader hänförliga till översvämningen uppskattas till 265,5 mnkr. Dessa kostnader har bedömts som extraordinära kostnader, varpå de inte räknas med i beräkningen för målet och påverkar därmed inte utfallet.

Jämförelsestörande poster som ej räknas med är:

- Realisationsvinster 55,2 mnkr
- Exploateringsverksamheten 104,9 mnkr
- Pensionsförsäkringslösning -716,9 mnkr

Extraordinära kostnader som ej räknas med är:

- Skyfallet 265,5 mnkr

Utan ovan jämförelsestörande poster och extraordinära kostnader uppgår resultatet för kommunen till 231,5 mnkr 2021, vilket är 3,5 % av skatteintäkter, skatter, generella statsbidrag och utjämning.

Vi delar bedömningen som anges i årsredovisningen, att målet uppnås.

2.5.2 Kommunkoncernen har en långsiktig tillväxt i balans

- Bedömningen i årsredovisningen är att målet uppnås.

Kommunkoncernens soliditet inklusive ansvarsförbindelsen för pensionsåtagandet, som är den ena indikatorn till målet, uppgår till 35,6 %, och klarar målvärdet om minst 33,3 %. Detsamma gäller motsvarande indikator för kommunen, där soliditeten uppgår till 47,0 % vilket innebär att målvärdet om minst 45,4 % uppnås.

Vi noterar att indikatorn för kommunkoncernens soliditet inklusive GFAB har beräknats annorlunda mot tidigare år. Detta beror på den ändrade redovisningsprincipen av leasing. I GFAB-koncernen har finansiell leasing tillämpats för 2021. Moderbolaget GFAB däremot redovisar operationell leasing som tidigare. Bakgrunden till det här nyckeltalet är att redovisa soliditet som om kommunen äger samtliga verksamhetslokaler och GFABs tillgångar finansieras nästan uteslutande av kommunen.

Den andra indikatorn för målet är kommunkoncernens skuldsättningsnivå där målvärdet är 85 100 kr per invånare. Utfallet är 82 179 kr per invånare och kommunkoncernen klarar därmed målvärdet för 2021.

De felaktigheter revisionen noterat i underliggande beräkningar har rättats innan årsredovisningen behandlades i kommunstyrelsen. Vi delar bedömningen som anges i årsredovisningen, att målet uppnås.

2.5.1.1 Finansiell leasing – påverkan på soliditeten

Vi konstaterar att redovisningen av finansiell leasing 2021 har påverkat indikatorn kommunens soliditet, men att det inte blir så tydligt i årsredovisningen, då man använder den s k soliditet 2.

Det finns två soliditetsmått för kommuner. Soliditet 1 är enklast: Eget kapital divideras med de totala tillgångarna. Då får man fram hur stor andel av tillgångarna som finansierats med egna medel utan externa lån.

Soliditet 2 tar hänsyn till ansvarsförbindelsen för pensioner som inte finns redovisad i balansräkningen. Eget kapital minus ansvarsförbindelsen för pensioner divideras med tillgångarna. I Gävle har man också valt att från tillgångarna räkna bort förmedlade lån. De lån som kommunen ger bolagen redovisas som tillgång motsvaras av lån som kommunen tagit upp, dvs skulder, alltså i realiteten ingen tillgång för kommunen.

Det soliditetsmått som redovisas i årsredovisningen är soliditet 2. De båda första soliditetsmåten i tabellen nedan redovisas till SCB:s statistik som redovisas i Kolada, där kommuner jämförs med varandra.

	2019		2020*)		2021*)	
	Gävle kommun	Större städer	Gävle kommun	Större städer	Gävle kommun	Större städer
Soliditet 1	40,3%	43,5%	36,8%	43,7%	33,8%	43,8%
Soliditet 2	45,3%	27,3%	48,9%	28,9%	47,0%	35,5%
Soliditet 2 inkl GFAB			31,3%		31,2%	

*) Finansiell leasing ingår i tillgångarna 2020 och 2021

Även 2020 har räknats om med hänsyn taget till finansiell leasing som en del av tillgångarna. Att soliditet 1 sjunker när även en stor del av specialfastigheterna i GFAB redovisas som de vore egna fastigheter (finansiell leasing) blir tydligt.

När det gäller soliditet 2 så påverkas den indikatorn, förutom av finansiell leasing, även av förändringar i ansvarsförbindelsen och de förmedlade lånen. År 2021 har 577 mnkr betalats till en försäkringslösning och därmed minskat ansvarsförbindelsen för pensioner med motsvarande belopp, vilket leder till att resterande del av eget kapital ökar. Även tillgångarna har påverkats då försäkringen betalades av bankmedel. De förmedlade lånen har ökat och minskar då tillgångarna 2021. Effekten netto blir att soliditet 2 minskar något jämfört med 2020.

I årsredovisningen redovisas soliditet 2 inklusive GFAB för 2020 och 2021. Denna soliditet ligger klart lägre och ligger närmare soliditet 1 för kommunen. Detta konstaterades av revisorerna redan 2020.

2.5.3 Skattefinansierade investeringar har långsiktigt en hög självfinansieringsgrad.

- Bedömningen i årsredovisningen är att målet uppnås.

Tidigare har den långsiktiga målsättningen varit 100 % självfinansiering. Den målsättningen ändrades i årsbudgeten för 2020 och målet anses numera vara uppfyllt om självfinansieringen i kommunen överstiger 100 % och självfinansieringsgraden inklusive skattefinansierade verksamheter inom GFAB och AB Gavlegårdarna (ABG) över en åttaårsperiod överstiger 67 %.

Utfallet 2021 för självfinansieringsgraden de senaste åtta åren, totalt uppgår till 85 % och överstiger därmed målvärdet, satt till 60 % för 2021. Även självfinansieringsgraden isolerat för 2021 om 73 % klarar målvärdet, satt till 50 %.

Kommunens egen självfinansieringsgrad, per år har ett utfall på 88 % och klarar målvärdet satt till 73 % för 2021. Indikatorn för avskrivningars andel av investeringar, kommunens egna har ett utfall på 35 % och därmed uppnås även det målvärdet om 22,4 %.

De felaktigheter revisionen noterat i underliggande beräkningar har rättats innan årsredovisningen behandlades i kommunstyrelsen. Vi delar bedömningen som anges i årsredovisningen, att målet uppnås.

2.6 Uppfyller kommunen det lagstadgade balanskravet?

Balanskravet är ett lagstadgat krav på ett positivt resultat, enligt en fastställd beräkningsmodell (kommunallag (2017:725) 11 kap. 1 §, 5 §). Balanskravsresultatet för 2021 är -646,1 mnkr. Detta innebär att balanskravet inte uppfylls. Om kommunal bokföring och redovisning för ett visst räkenskapsår är negativt, ska det regleras under de närmast följande tre åren (kommunallag (2017:725) 11 kap. 12 §).

Fullmäktige får besluta att en reglering av ett negativt balanskravsresultat inte ska göras om det finns synnerliga skäl (kommunallag (2017:725) 11 kap. 13 §).

Vi noterar att Gävle kommun, med anledning av en jämförelsestörande post samt en extraordinär kostnad som tillsammans påverkat resultatet

negativt med -982,4 mnkr, åberopar synnerliga skäl för att inte göra denna återställning.

En orsak till underskottet är pensionsåtagandet. Kommunfullmäktige beslutade vid sitt möte den 22 november 2021 § 6 att teckna avtal om en försäkringslösning, som innebär en inlösen av del av ansvarsförbindelsen. Det slutliga beloppet uppgick till -716,9 mnkr inklusive löneskatt. I ärendet beslutades också att kostnaden skulle utgöra synnerliga skäl för att inte återställas om kommunen fick ett negativt balanskravsresultat för 2021.

En annan orsak till underskottet är det skyfall som drabbade kommunen i augusti och medförde extraordinära kostnader på 265,5 mnkr. Av dessa utgjorde 250 mnkr rörelsebidrag till Gävle Vatten AB för att täcka beräknade skadeståndsanspråk som kan komma att ställas mot bolaget. Beslut om rörelsebidraget togs av kommunfullmäktige den 13 december 2021 § 3. Övrigt belopp, 15,5 mnkr avser uppkomna och beräknade kostnader inom kommunens nämnder. I ärendet beslutades också att kostnaden skulle utgöra synnerliga skäl för att inte återställas om kommunen fick ett negativt balanskravsresultat för 2021.

Enligt årsredovisningens balanskravsutredning åberopar kommunen synnerliga skäl för att inte göra denna återställning. En stark finansiell ställning med en god soliditet åberopas liksom att vid beräkning av de finansiella målen har hänsyn tagits till kommande kostnader för pensioner som återfinns på ansvarsförbindelsen.

Vi bedömer att soliditet 2 är god i jämförelse med genomsnittet för större städer (se tabell ovan under Kommunkoncernen har en långsiktig tillväxt i balans). Pensionsåtagandet har under lång tid räknats in i finansiella nyckeltal i Gävle. Försäkringslösningen för pensioner innebär lägre kostnader framåt. Fullmäktige har också tidigare fått ta ställning till de båda ärenden som föranlett underskottet och då beslutat om att synnerliga skäl ska åberopas.

3 Fördjupad granskning

3.1 Granskning av efterlevnad av LOU och LUF i Gävle Energi AB, Gävle Hamn AB och Gavlia-koncernen.

Bakgrund

Kommunen lämnade Inköp Gävleborg 1 januari 2020 och har sedan dess byggt upp en egen avdelning för att hantera upphandlingar inom kommun-koncernen. Bolagen i Gävle Stadshuskoncernen har tidigare också använt sig av stöd från Inköp Gävleborg i upphandlingsarbetet. Stora investeringar görs av bolagen för att möta kommunens behov och egna affärs-mässiga behov. Mycket av investeringarna sker i form av byggentreprenader.

Det finns flera risker förknippade med upphandlingar:

- Att bolagen i Gävle Stadshuskoncernen drabbas av försenade upp- handlingar pga bristande resurser i kommunen, vilket innebär risk för bristsituationer, överklaganden och marknadsskade- stånd.
- Att Lagen om offentlig upphandling (LOU) och Lagen om upp- handling inom försörjningssektorerna (LUF) inte efterlevs, vilket kan innebära överklaganden och skadestånd.
- Att mutor från leverantörer påverkar utfallet i upphandlingar eller att upphandlingar inte genomförs utan att köp görs direkt, vilket innebär risk för förtroendeskada.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om rutiner och processer i rimlig ut- sträckning säkerställer att Lagen om offentlig upphandling och Lagen om upphandling inom försörjningssektorerna (LUF) samt kommunkoncernens egna styrdokument på området följs.

Syftet med granskningen är också att bedöma om bolagens upphandlingsfunktioner är ändamålsenliga och effektiva gällande byggentreprenadupphandlingar. Det finns möjligheter att ställa arbetsrättsliga krav när det gäller byggentreprenader, vilket granskningen syftar till att se i vilken utsträckning detta utnyttjas.

Gävle Energi AB benämns nedan GEAB

Gävle Hamn AB benämns nedan GHAB

Gavlia-koncernen benämns nedan Gavlia

Revisionsfrågor rutiner och processer:

- Vilka rutiner finns för att säkerställa att gällande beloppsgränser beaktas vid inköp?
- Finns kontroller implementerade för att säkerställa att gränsen för direktupphandlingar inte överskrids?
- Finns rutiner fastställda för hur uppföljning och utvärdering av ingångna avtal ska ske?
- Hur sker kontroll av avtalstrohet och eventuell avvikelserapportering?
- Hur bedöms risken för förekomsten av mutor och jäv i samband med upphandlingar och hur hanteras eventuella jävsförhållanden vid upphandlingar?
- Har bolaget någon pågående eller avslutad rättstvist gällande upphandling? Har bolaget drabbats av skadeståndskrav?

Revisionsfrågor byggentreprenadupphandlingar:

- Vilket stöd har bolagen för att göra byggentreprenadupphandlingar? Görs detta i egen regi eller används kommunens inköps- och upphandlingsavdelning?

- Används arbetsrättsliga krav för underentreprenörer vid byggentreprenadupphandlingar? Hur följs dessa upp?
- Har enskilda inköp föregåtts av upphandling som efterlever gällande regelverk? (Stickprov på byggentreprenadupphandlingar gjorda under 2020 eller 2021)

Intern kontroll över upphandlingar sammantaget

- Är bolagens interna kontroll över upphandlingar tillräcklig?

Granskningsresultat

Sammanfattande bedömningar:

Gavlia: KPMG:s sammanfattande bedömning är att bolagsstyrelsen inte säkerställt att bolaget har rutiner och processer som i tillräcklig utsträckning säkerställer att gällande lagar och styrdokument efterlevs.

GHAB: KPMG:s sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att bolagsstyrelsen inte säkerställt att bolaget har rutiner och processer som i tillräcklig utsträckning säkerställer att gällande lagar och styrdokument efterlevs.

GEAB: KPMG:s sammanfattande bedömning utifrån granskningens syfte är att styrelsen har säkerställt att bolaget har rutiner och processer som i tillräcklig utsträckning säkerställer att gällande lagar och styrdokument efterlevs.

Organisation, roll och ansvarsfördelning:

Gavlia: Bolagets organisation, inklusive roll och ansvarsfördelning, för upphandling bedöms vara både tydlig och utformad så att de som genomför inköp och upphandlingar ges utbildning och stöd inom området.

GHAB: Bolagets organisation, inklusive roll och ansvarsfördelning, för upphandling och inköp bedöms vara både tydlig och utformad så att de

som genomför inköp och upphandlingar ges utbildning och stöd inom området.

GEAB: Bolagets organisation, inklusive roll och ansvarsfördelning, för upphandling och inköp bedöms vara både tydlig och utformad så att de som genomför inköp och upphandlingar ges utbildning och stöd inom området.

Styrdokument:

Gavlia: Bolagets styrdokument täcker i huvudsak in väsentliga delar i upphandlingsprocessen och bedöms kunna utgöra ett tillräckligt stöd i arbetet. Vi noterar dock att Gävle kommuns inköps- och upphandlingspolicy ännu inte fastställts av bolagsstämman, vilket bör ske för att den ska utgöra ett formellt styrande dokument för bolaget.

GHAB: Bolagets styrdokument täcker i huvudsak in väsentliga delar i upphandlingsprocessen och bedöms kunna utgöra ett tillräckligt stöd i arbetet.

GEAB: Bolagets styrdokument täcker i huvudsak in väsentliga delar i upphandlingsprocessen. De bedöms också vara så pass detaljerade att de kan utgöra ett tillräckligt stöd i arbetet.

Direktupphandling:

Gavlia: I koncernens rutinbeskrivning anges rutiner för direktupphandling, som motsvarar lagkraven. Vi bedömer dock att bolaget kan stärka sin styrning avseende direktupphandlingar. Detta dels genom att tillse att styrelsen fastställer riktlinjer för direktupphandlingar, dels genom att utveckla riktlinjerna för att bland annat tydliggöra hur samordning av direktupphandlingar ska ske samt hur bolaget skapar en helhetssyn avseende direktupphandlingar.

GHAB: I bolagets rutinbeskrivning anges rutiner för direktupphandling, som motsvarar lagkraven. Vi bedömer dock att bolaget kan stärka sin styrning avseende direktupphandlingar. Detta dels genom att tillse att styrelsen fastställer riktlinjer för direktupphandlingar, dels genom att utveckla

riktlinjerna för att bland annat tydliggöra hur samordning av direktupphandlingar ska ske samt hur bolaget skapar en helhetssyn avseende direktupphandlingar.

GEAB: Bolaget har i sin inköpshandbok rutiner för direktupphandling, som motsvarar lagkraven. Vi bedömer dock att bolaget kan stärka sin styrning avseende direktupphandlingar. Detta dels genom att tillse att styrelsen fastställer riktlinjer för direktupphandlingar, dels genom att utveckla riktlinjerna för att bland annat tydliggöra hur samordning av direktupphandlingar ska ske samt hur bolaget skapar en helhetssyn avseende direktupphandlingar.

Ramavtals- och leverantörstrohet:

Gavlia: Vidare bedömer vi att bolaget bör stärka sin styrning och uppföljning av avtal och tillse att kontroller genomförs avseende ramavtals- och leverantörstrohet. Detta är områden som även bolaget identifierat som riskområden och som hanteras inom ramen för bolagets internkontrollplan.

GHAB: Vidare bedömer vi att det finns brister avseende bolagets kontroll av ramavtals- och leverantörstrohet samt att risker kopplade till inköp och upphandling inte beaktats inom ramen för bolagets arbete med intern kontroll, som är väsentliga områden i processen.

Arbetsrättsliga krav samt uppförandekod för leverantörer 1):

Gavlia: Bolaget uppger att arbetsrättsliga krav regleras i förfrågningsunderlagen, detta har dock inte framgått av den stickprovsgranskning vi genomfört. Vidare sker det inte någon systematisk uppföljning av att bolagets leverantörer eller dess underentreprenörer lever upp till de grundläggande arbetsrättsliga kraven. Det framgår inte heller av bolagets rutiner hur uppförandekod för leverantörer ska tillämpas i samband med kravställande av upphandling.

GHAB: Bolaget uppger att arbetsrättsliga krav regleras i förfrågningsunderlagen. Det sker dock inte någon systematisk uppföljning av att bolagets

1 Uppförandekod för leverantörer finns i bilaga 2

leverantörer eller dess underentreprenörer lever upp till de grundläggande arbetsrättsliga kraven. Det framgår inte heller av bolagets rutiner hur uppförandekod för leverantörer ska tillämpas i samband med kravställande av upphandling.

GEAB: Bolaget uppger att arbetsrättsliga krav ställs där så är behövligt. Då kraven ställs gäller de även för underleverantörer. Det sker dock inte någon systematisk uppföljning av att bolagets leverantörer eller dess underentreprenörer lever upp till de grundläggande arbetsrättsliga kraven. Det framgår inte heller av bolagets riktlinjer/rutiner hur bolagets uppförandekod för leverantörer ska tillämpas i samband med kravställande av upphandling. Vi har genomfört en stickprovsgranskning av två upphandlingar, där vi kan konstatera att arbetsrättsliga krav ställts. Det är dock endast i en av upphandlingarna som krav finns avseende uppförandekoden för leverantörer. Det har också framkommit att det saknas krav avseende uppförandekoden i fler avtal, utöver de som granskats.

Lekmannarevisorerna begärde Gävle Energi AB:s, Gävle Hamn AB:s och Gavlia-koncernens yttrande:

Samtliga bolag har inkommit med yttrande över rapporterna. Yttrandena bifogas till respektive rapport. De rekommendationer till förändringar som getts har bolagen ställt sig positiva till att genomföra. Gavliakoncernens svar är utförligt och detaljerat, se bilaga 6. Dock nämns kontrollansvarig som en del av uppföljningen avseende arbetsrättsliga krav. Kontrollansvarig² är ett krav enligt Plan- och bygglagen och har uppgifter kopplade till denna lagstiftning inte till Lag om offentlig upphandling, LOU.

GHAB planerar att implementera granskningsrapportens rekommendationer fullt ut i bolaget.

GHAB anser att frågan om arbetsrättsliga krav är av största vikt inte bara i kravställningen utan också att uppföljningen av dessa krav genomförs.

² Kontrollansvarigs arbetsuppgifter finns i bilaga 3

GEAB svarar att det redan finns de utbildningsinsatser som rekommenderades.

GEAB kommenterar angående arbetsrättsliga krav: Idag gör bolaget som lagen föreskriver vid upphandlingar över tröskelvärdet, en "behövlighetsprovning", där hänsyn tas till vilken risk som finns för att det inom uppdraget tas in företag där felaktiga arbetsrättsliga villkor existerar. Bolaget använder upphandlingsmyndighetens mallar för kravställning kring arbetsrättsliga villkor och det framgår av avtalen hur villkoren ska följas upp

Lekmannarevisorernas slutsatser

Bolagen kan stärka sin styrning avseende direktupphandlingar genom att styrelserna fastställer riktlinjer för direktupphandlingar.

Gavlia-koncernen och Gävle Hamn AB kan stärka sin kontroll av ramavtals- och leverantörstrohet.

Användningen av uppförandekoden för leverantörer i upphandlingar behöver stärkas i samtliga bolag.

Gällande arbetsrättsliga krav sker inte någon systematisk uppföljning i något av bolagen av att leverantörer eller dess underentreprenörer lever upp till de grundläggande arbetsrättsliga kraven.

Det görs stora upphandlingar i de kommunala bolagen och det är offentliga medel som används. Det är angeläget att arbetsrättsliga krav och uppföljning blir en naturlig del av upphandlingsarbetet. Det finns kontrollansvariga i byggprojekt, men dessa arbetar enligt Plan- och bygglagen med efterlevnaden av den lagstiftningens krav. Att arbetsrättsliga krav ställs och följs upp är bolagets eget ansvar i de upphandlingar som genomförs.

3.2 Granskning av avtalshantering

Bakgrund och syfte

Gävle kommun gick ur kommunalförbundet Inköp Gävleborg 1 januari 2020. Därefter hanterar kommunen själv alla typer av upphandlingar. De förtroendevalda revisorerna har i revisionsplan 2021 beslutat granska hur upphandlingar fungerar i den nya organisationsformen. För kommunen har revisorerna valt att granska avtalshantering och organisationen av upphandlingsarbetet. PwC har genomfört granskningen på uppdrag av revisorerna.

Granskningen avser Kommunstyrelsen, men följer i viss mån upp sektorernas arbete med upphandling.

Granskningsresultat

Sammanfattande bedömningar i rapporten utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
<i>Har kommunstyrelsen och nämnderna en ändamålsenlig organisation för avtalshantering?</i>	Nej
<p>Det finns upprättade styrdokument som reglerar ansvarsförhållandena (ex. delegationsordningar och policyn) men att det finns behov av ytterligare förtydliganden och revideringar. Vi ser brister i bland annat delegationsordningar och attestförteckningar. Att tillräckliga resurser inte finns för att kontrollera avtalstrohet eller att genomföra systematiska avtalsuppföljningar ser vi även som en risk.</p>	
<i>Finns dokumenterade riktlinjer för inköp och avtalshantering?</i>	Delvis

Riktlinjer för inköp och avtalshantering finns, men dessa kan inte ses som heltäckande. Det är viktigt att upphandlande myndigheter har kontroll över sina avtal och ändamålsenligt dokumenterar hur de har ingåtts.

Finns sammanställning av aktuella avtal inom kommunen?

Delvis

Det finns en avtalsdatabas i kommunen innehållande flertalet ramavtal men den innehåller inte alla avtal och brister i användartillgängligheten. Vidare finns det inte någon riktlinje för vilken information som avtalskatalogen ska innehålla.

Finns en ändamålsenlig hantering och uppföljning för att säkerställa att det inte förekommer inköp som är utanför avtal?

Delvis

Risker kopplat till upphandling och inköp förekommer i kommunstyrelsens och nämndernas internkontrollplaner. Vidare påvisar vår registeranalys att till stor del sker inköp inom träffade ramavtal. Däremot ser vi

att det är bristfälligt att det inte genomförs någon systematisk uppföljning för att säkerställa att det inte sker inköp som är utanför avtal. Vi ser dock positivt på att det sker ett utvecklingsarbete inom området.

Är uppföljningen av avtalstrohet ändamålsenlig?

Nej

Viss uppföljning genomförs men kan inte ses som tillräcklig och att förutsättningar att följa upp avtalstroheten saknas med anledning av resursbrist.

Rekommendationer i rapporten

Mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen lämnas följande rekommendationer:

- Kommunstyrelsen och nämnderna bör tillse att det i hela den kommunala organisationen finns en tydlig och dokumenterad roll- och ansvarsfördelning vad gäller avtalshantering
- Kommunstyrelsen rekommenderas ta fram riktlinjer för hur avtalshandling och uppföljning ska göras samt att dessa implementeras i verksamheterna. Detta kan sedan ligga till grund för det generella arbetssättet vad gäller avtalshandlingen.
- Kommunstyrelsen och nämnderna rekommenderas genomföra utbildningar för såväl inköpare/beställare som för avtalsförvaltare gällande inköp, avtalshandling och användande av kommunens avtalsdatabas
- Kommunstyrelsen och nämnderna bör genom systematiska kontroller säkerställa att inköp inte sker utanför avtal samt att ofta förekommande inköp handlas upp
- Kommunstyrelsen och nämnderna bör säkerställa att löpande och systematisk uppföljning görs av ingångna avtal och avtalstrohet
- Kommunstyrelsen och nämnderna rekommenderas begränsa antalet beställare och inköpare samt sätta beloppsgränser för de som finns i organisationen för att minska risken för att inköp sker utanför avtal

Yttranden från kommunstyrelsen och nämnderna:

Nedan återges yttranden i förkortad form. Fullständiga yttranden finns som bilagor.

Yttrande från kommunstyrelsen:

Inköp och upphandlingsenheten har ansvaret för att stödja och styra kommunens inköpsprocess. Enheten består av 12 anställda bland annat upphandlare och avtalscontrollers. Utöver dem finns inköpssamordnare ute i verksamheten.

I den nya inköps och upphandlingspolicyn som antogs av KF i maj 2021 framgår att avtalsuppföljningen ska ske ute på enheter och sektorer. På inköp och upphandlingsenheten finns dock två specialiserade avtalscontrollers på området städ och på områdena kost och livsmedel. Kommunen har idag 1038 gällande avtal i avtalsdatabasen och av dessa är minst 700 ramavtal.

Rekommendationer med svar

- *Kommunstyrelsen och nämnderna bör tillse att det i hela den kommunala organisationen finns en tydlig och dokumenterad roll- och ansvarsfördelning vad gäller avtalshantering. Svar: Arbetet med att implementera inköps- och upphandlingspolicyn kommer att förtydliga mycket. Det behöver också kompletteras med översyn av delegationsordningar, framför allt på sektorerna, vilket kommer att ske framöver.*
- *Kommunstyrelsen rekommenderas att ta fram riktlinjer för hur avtalshantering och uppföljning ska göras samt att dessa implementeras i verksamheterna. Detta kan sedan ligga till grund för det generella arbetssättet vad gäller avtalshantering. Svar: Implementeringsarbetet som följer av att inköps- och upphandlingspolicyn antogs kommer att utveckla avtalsansvar och rollbeskrivning. Även uppföljningen behöver omfattas av förbättringsarbetet och förtydligandet av roller och ansvar.*
- *Kommunstyrelsen och nämnderna rekommenderas genomföra utbildningar för såväl inköpare/beställare som för avtalsförvaltare gällande*

inköp, avtalshantering och användande av kommunens avtalsdatabas. Svar: Det erbjuds i dagsläget ett flertal utbildningar, bla för nya chefer och en online utbildning för att bli beställare för inköpssystemet. Samtidigt är det ett kompetensområde som är svårt att få verksamheterna att prioritera. Ytterligare utbildningar planeras och det första steget är utbildningar för direktupphandling och förnyad konkurrensutsättning. Rapportens rekommendationer ger underlag för ytterligare utbildningsbehov. Idag saknas exempelvis utbildning för avtalsförvaltning i Kommers, även om det finns rutiner publicerade på Ankaret.

- *Kommunstyrelsen och nämnderna bör genom systematiska kontroller säkerställa att inköp inte sker utanför avtal samt att ofta förekommande inköp handlas upp.* Svar: Verktuget Power BI kommer att användas för systematisk uppföljning. De internkontroller som görs idag kommer också fortgå, där kontrolleras köp som gjorts utanför avtal.
- *Kommunstyrelsen och nämnderna bör säkerställa att löpande och systematisk uppföljning görs av ingångna avtal och avtalstrohet.* Svar: Den ottydligheten i roller avseende uppföljning behöver utredas vidare inom organisationen som en del av implementeringen av inköps- och upphandlingspolicyn. Ett nytt e-handelssystem ökar avsevärt möjligheten att vara avtalstrogen och kommer att hjälpa oss.
- *Kommunstyrelsen och nämnderna rekommenderas begränsa antalet beställare och inköpare samt att sätta beloppsgränser för de som finns i organisationen för att minska risken för att inköp sker utanför avtal.* Svar: E-handelssystemet kommer att kräva behörighet för att beställa, en behörighet som föregås av en utbildning. Därför kommer problemet minska i och med utökad e-handel. Vid ett väl fungerande e-handelssystem som enbart möjliggör inköp med avtalstrohet och med attest av budgetansvarig chef, behöver inte nödvändigtvis antalet beställare minska drastiskt. En risk med för få behörigheter i e-

handelssystemet är att det i stället görs köp vid sidan av systemet för att det blir för omständligt att gå via en behörig beställare. Vad som är mest lämpligt får kommande utvecklingsarbete med e-handelssystemet visa

Yttrande från omvårdnadsnämnden, socialnämnden och arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden:

Sektor Vårld har för avsikt att implementera ett framtaget förslag till delegation på upphandlingsområdet inom kort. När det gäller upphandlingar av kärnverksamhet inom nämndens ansvarsområde så genomförs dessa efter att nämnd fattat beslut om att överlåta verksamhet till privat utförare. När beslutet om att upphandla tas fattar man också beslut om vem som ges mandat att fatta tilldelningsbeslut, vanligen ges detta till biträdande sektorchef. Vem som har rätt att teckna avtal med externa utförare finns angivet i nämndens besluts och delegationsförteckning. Rutiner finns implementerade för uppföljning av avtal som avser kärnverksamhet.

Yttrande från utbildningsnämnden:

Utbildningsnämnden menar att det följer av det granskade området såväl som de brister som noteras att ett samordnat arbete är vägen framåt. Utbildningsnämnden avser därför att i samråd med kommunstyrelsen åtgärda de brister som uppmärksammas. Utbildningsnämnden ser positivt på möjligheten till samarbete och samordning inom området.

Utbildningsnämnden vill i detta sammanhang även nämna att helt i linje med de brister som uppmärksammas, kommer en kontroll av avtalstrohet vara något som utbildningsnämnden prioriterar i sin internkontroll.

Utbildningsnämnden avser att i samråd med kommunstyrelsen vidta åtgärder i enlighet med revisionens rekommendationer.

Yttrande från samhällsbyggnadsnämnden och kultur- och fritidsnämnden:

Livsmiljö Gävle har framfört att utbildning och stöd behövs i större omfattning än vad som ges idag. Livsmiljö Gävle upplever det som att inköps- och upphandlingsavdelningen har en pågående resursbrist (personal samt tilldelade medel) som påverkar det stöd de kan ge. Det leder till negativa effekter för Livsmiljö Gävles och kommunens upphandlingsarbete.

Samhällsbyggnadsnämnden och Kultur- och fritidsnämnden avser även att föra in ett nytt avsnitt om upphandling, berett av inköpsrådet och framtaget av jurister, i respektive nämnds delegationsordning. Detta för att mandat ska förtydligas. Revidering av nämndernas delegationsordningar är planerad till april 2022.

De förtroendevalda revisorernas slutsatser:

Generellt ser revisorerna allvarligt på att den upphandlingsorganisation som byggts upp efter utträdet från Inköp Gävleborg ännu efter två år inte har formaliserats fullt ut med en tydlig roll- och ansvarsfördelning. Det har varit otydligt om beslut rörande inköp eller upphandling ska ha fattats av nämnderna inkluderat kommunstyrelsen, alternativt på delegation i och med att berörda delegationsordningar saknat beslutanderätter om inköp eller upphandling. Kommunstyrelsens delegationsordning har uppdaterats först i juni 2021.

Revisorerna bedömer att kommunstyrelsen behöver stärka sitt arbete med att styra och utveckla kommunens inköpsprocess genom att säkerställa tillräckliga personella och/eller systemtekniska resurser för att bedriva en systematisk uppföljning av avtal och köptrohet mot ingångna avtal.

3.3 Internkontroll i hantering av leverantörs-/utbetalningar

Bakgrund och syfte

Inköpskostnader utgör en väsentlig del av kommunens externa kostnader. Omfattande risker finns förknippade med inköp och hantering av leverantörsfakturor. I hanteringen finns det risk för att registerhållning och hanteringen av leverantörsregistret mm inte alltid fungerar som avsett. Då ansvaret för inköp, attest och kontering av leverantörsfakturor är decentraliserade kan det vara svårt att i alla delar upprätthålla kompetens och enhetlighet i kontrollerna.

Utifrån revisorernas riskbedömning för 2021 har revisorerna beslutat att genomföra en granskning av internkontroll i hantering av leverantörsregister-/utbetalningar. Granskningen avgränsas till Kommunstyrelsens ansvar för ekonomisystemet och rutiner för utbetalning. PwC har genomfört granskningen på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna.

Syftet är att granska om kommunen har en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister-/utbetalningar.

Granskningsresultat

- Finns det rutiner för initial och löpande kontroll av leverantörer och är dessa ändamålsenliga? **Delvis**
- Finns det rutiner för att följa upp ändringar av fast data och är dessa ändamålsenliga? **Delvis**
- Finns det rutiner som säkerställer att leverantörsregistret är aktuellt och är dessa ändamålsenliga? **Ja**
- Finns det rutiner som säkerställer god intern kontroll avseende kommunens teckningsrätt i bank samt behörighetsadministration i ekonomisystemet? **Delvis**

Kommunstyrelsens yttrande över rekommendationer:

1. *Säkerställa att ändring av uppgifter som leverantörsnummer och be-
lopp inte kan ske i samband med att betalfil upprättas*

Behörigheten att genomföra ändringar i upprättad betalfil var en tillfälligt åtgärd i och med Kommunstyrelsens beslut om att tidigare-
lägga leverantörsbetalningar (Covid-åtgärd). Denna hantering är
from 16 februari avslutad. Därmed också behörigheten för vissa
medarbetare att kunna genomföra förändringar i upprättad betalfil.

2. *Införa en rutin att regelbundet analysera och kontrollera förändrings-
loggar från leverantörsregistret och dokumentera dessa kontroller,
Förändringar av uppgifter i leverantörsregistret loggas. Även vissa
typer av fel, som sedan innebär att ändringar görs, dokumenteras
separat. Lämnad rekommendation kring dokumentation, analys och
kontroll av förändringsloggar kommer att beaktas i kommande riska-
nalyser. Framför allt strukturen kring flerhandsprincipen kan förstär-
kas.*

3. *Implementera en rutin för att löpande kontrollera att registrerade at-
testbehörigheter i ekonomisystemet överensstämmer med nämnder-
nas attestlista. Rutinen bör dokumenteras och utfallet på genomförda
kontroller bör dokumenteras och följas upp av förslagsvis ekonomiav-
delningen,*

Att verksamheten bedrivs inom beslutad struktur enligt attestregle-
mente är nämnds ansvar. Kontrollrutiner enligt attestreglemente
skall, enligt rekommendation, utformas av Kommunstyrelsen/SG.

4. *Undersöka möjligheten till en mer IT-baserad hantering av behörig-
hetstilldelning för att underlätta registrering av behörigheter på bank
och attestberättigade i ekonomisystemet och säkerställa en väl fun-
gerade behörighetsadministration.*

Behörigheter i bank beslutas av Kommunstyrelsen. Med hänsyn till
de fåtal personer som har behörigheter samt de begränsade föränd-
ringar som sker under året upplevs resursinsatsen som stor för att
digitalisera denna process. Denna fråga ingår dock som en funktion

som faller inom området digitalisering. Digitaliserad behörighetsadministration inom ekonomisystemet är under utvecklande och planeras att lanseras under 2022. Därmed säkerställs identiteten på både upprättare och beslutsfattare av tilldelad attesträtt.

Utöver det som PwC noterar i rapporten vill de förtroendevalda revisorerna rekommendera kommunstyrelsen att:

- 5. Lägga till organisationsnummer i utbetalningsfilen så att en kontroll kan göras av att rätt organisationsnummer är kopplat till ett bank- eller plusgironummer. Detta är en väsentlig kontroll för att undvika manipulerade utbetalningar och kommunstyrelsen kan få kontrollen utförd av Inyett i redan befintlig rutin.*

Funktionen att kunna lägga till organisationsnummer i betalfil är en önskad förbättring. Detta är i dagsläget inte möjligt i nuvarande ekonomisystem. Inte heller är det kontrollerat om kommunens bank kan ta emot informationen.

- 6. Innan ett systemstöd för behörighetsadministrationen finns på plats behövs en stärkt intern kontroll. För att säkerställa att behörigheter överensstämmer med beslutade attestlistor kan listor med registrerade personers behörigheter skickas till respektive ansvarig chef för genomgång och aktualisering som en del av internkontrollarbetet. Nyanställda får de behörigheter som krävs för arbetet, men revisorerna har i flera granskningar konstaterat att de som avslutar sin anställning eller får andra arbetsuppgifter kan ligga kvar med sina behörigheter.*

Att verksamheten bedrivs inom beslutad struktur enligt attestreglemente är nämnds/verksamhets ansvar. Kontrollrutiner från SG är under upparbetande. Sammantaget konstaterar Kommunstyrelsen att kontrollen är god gällande hantering av leverantörsregister/-utbetalningar. Vikten av löpande utveckling av säkerheten i korrekta utbetalningar är dock stor och granskningen ger ett underlag för fortsatt arbete.

De förtroendevalda revisorernas slutsatser:

Revisorerna ser positivt på att

- en digitaliserad behörighetsadministration inom ekonomisystemet är under utvecklande.
- lämnad rekommendation kring dokumentation, analys och kontroll av förändringsloggar kommer att beaktas i kommande riskanalyser.

Behörighetshanteringen är väsentlig för att ha en tillräcklig intern kontroll avseende hantering av leverantörsregister/-utbetalningar. För att ge nämnderna möjlighet att till fullo ta sitt ansvar behöver både upplägg, förändring och avslut av behörigheter digitaliseras. Men kontrollrutiner som kontroll av loggar och att personer har rätt behörigheter måste också finnas för att upptäcka felaktigheter och kunna åtgärda dem. Dessa kontrollrutiner måste kommunstyrelsen ansvara för och styrning och stöd ta fram.

Då ekonomisystemet inklusive leverantörsbetalningar är ett kommunövergripande system som kommunstyrelsen ansvarar för, kommer uppföljning av de aviserade förändringarna att göras i den grundläggande granskningen.

3.4 Granskning av Gästrike Vatten AB och hanteringen av PFAS i dricksvatten

Bakgrund och syfte

Lekmannarevisorerna från samtliga kommuner i Gästrike Vatten AB-koncernen har gett KPMG i uppdrag att närmare granska förekomsten av perfluorerade alkylsubstanser, PFAS, i dricksvattnet i respektive kommun. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2021 både för lekmannarevisorerna och för de förtroendevalda revisorerna i Gävle.

Mätningar görs av bolaget genom provtagningar. Kommunerna är ansvariga för livsmedelskontrollen, vilket inkluderar dricksvatten.

Förekomst av PFAS-ämnen i kommunalt dricksvatten i Kallinge har resulterat i en fällande dom i Blekinge. Ronneby Miljö och Teknik AB har blivit ansvarigt för att kompensera kärandena för personskada i form av förhöjda halter PFAS i blodet innebärande ökade hälsorisker och fysiska förändringar och försämringar av kroppen.

I Gävle har förekomst av PFAS för den största vattentäkten redan konstaterats. Ett nytt EU-direktiv kommer att innebära skärpta krav i förhållande till Livsmedelsverkets nuvarande nivåer.

Granskningsresultat

KPMG:s bedömning är att Gästrike Vatten AB har en strategi och arbetsätt innebärande ambitioner att såväl spåra källan till PFAS samt åtgärda och minska halterna PFAS i dricksvattnet i de fall nivåerna är högre. De bedömer därför sammantaget att Gästrike Vatten AB har ett riskbaserat och behovsanpassat arbete kring PFAS.

De kan konstatera att provtagningar, med något undantag, görs regelbundet i samtliga kommuner och deras vattenverk. De ser också att provtagningarna intensifieras i de fall där PFAS konstaterats med högre värden.

Gemensamt för samtliga kommuner är att det inte sker någon provtagning av de lokala miljömyndigheterna utan den tillsyn som sker görs av vattenproducentens kontroll och bedömning av densamma. I samtliga tillsynsverksamheter framförs att inspektörerna får ett fullgott underlag från Gästrike Vatten AB.

KPMG kan i sin granskning se en gemensam uppfattning om att tillsynsresurserna kring dricksvatten sannolikt bör ges högre prioritet i kommunerna.

När det gäller särskilda utredningar kring PFAS och källspårning pågår flera utredningar inom Gästrike Vatten AB. Kommunerna gör inga egna utredningar med bäring på PFAS.

Rekommendationerna från KPMG till Gästrike Vatten AB är:

- Påbörja implementering av rutiner för utökad provtagning av fler PFAS-ämnen
- Ta fram beslutsunderlag för vilket teknikval som är bäst för att minska PFAS i dricksvatten. Kommunicera detta med de kommuner som berörs.
- Fortsätta källspårning av PFAS i de områden där nivåerna är högre.
- Ta fram en strategi för hur information om exempelvis PFAS i dricksvattnet ska kommuniceras vid behov.

De förtroendevalda revisorerna begärde Gästrike Vatten AB:s, Kommunstyrelsens och Samhällsbyggnadsnämndens yttrande:

Gästrike Vatten yttrade sig över de rekommendationer som framgick av rapporten. I stort var bolaget positivt till att genomföra föreslagna åtgärder.

Gästrike Vatten AB arbetar med att säkerställa vattenkvaliteten i det råvattnet som används i produktionen av dricksvatten. Vattenkvaliteten påverkas av en rad faktorer som ligger utanför bolagets verksamhet. Samverkan med respektive kommun blir viktig för att på ett effektivt sätt spåra och åtgärda källor till föroreningar, bl a PFAS.

Enligt kommunstyrelsen finns en god dialog inom kommunen vad gäller förekomst, åtgärder och utredningar avseende PFAS förekomster. Kommunstyrelsen har inför 2022 tilldelats extra kommunbidrag för att ytterligare stärka det strategiska arbetet vad gäller vatten. Just nu rekryteras en vattenstrateg för att komplettera de tjänstemannaresurser som arbetar med vattenanvändningen i kommunen.

Revisorerna ville ha både kommunstyrelsens och samhällsbyggnadsnämnden kommentarer till ansvarsfrågor gällande sanering.

Kommunstyrelsen svarar: Rening och sanering av PFAS är en komplex utmaning. Det finns idag ingen tillräckligt hållbar och miljöeffektiv teknik för att till skäligen kostnader rena/sanera PFAS-förorenade områden. Det är också mycket svårt att utreda ansvarsfrågan för sanering – eftersom det ofta är svårt att fastställa vem som orsakat föroreningen, eftersom upphovet till de samlade halterna av PFAS inom ett område kan ha flera olika orsaker. Det går alltså inte att ge ett enkelt och entydigt svar vad gäller ansvarsfrågan för sanering – den måste utredas från fall till fall.

Samhällsbyggnadsnämnden svarar: Miljöbalken utgår främst utifrån att det är förorenaren som har ansvar och att förorenaren betalar sanering. I flera fall behöver det dock utföras en ansvarsutredning för att kunna fastställa vem eller vilka som har ansvaret. Flera aspekter kan spela in på ansvarsfrågan, tex när fastigheten förvärvades, och vem som bedrivit vilken verksamhet.

Kommunstyrelsen klargör gränserna för ansvaret mellan dem och samhällsbyggnadsnämnden i planarbetet:

Vid framtagandet av en enskild detaljplan så ansvarar Samhällsbyggnadsnämnden för utredningen av förekomsten av PFAS. Men själva ansvarsfrågan, analysarbetet samt riskanalys kommer fram bäst utifrån ansvarig verksamhet/fastighetsägare/exploatör samt tillsynsmyndighet.

Kommunstyrelsen är ansvarig för utredningar av förekomst av PFAS vid framtagande av fördjupade översiktsplaner och inom ramen för olika exploateringsprojekt är kommunstyrelsen också ytterst ansvarig. Samverkan och samordning vid framtagande av olika planeringsdokument görs dock i samarbete mellan styrning och stöd och livsmiljö.

Frågor ställdes också till samhällsbyggnadsnämnden om deras tillsynsansvar utifrån livsmedelslagstiftningen och miljölagstiftning.

Om dricksvattnet används som en del av en kommersiell eller offentlig verksamhet gäller dricksvattenföreskrifterna och kommunen är då tillsynsmyndighet. Ifall ett vattenverk levererar mer än tio kubikmeter vatten

per dag eller för-sörjer fler än 50 personer, är kommunen också tillsynsmyndighet. I övriga fall så är det fastighetsägarens eget ansvar att kontrollera dricksvattenkvaliteten.

Samhällsbyggnadsnämnden bedriver tillsyn av verksamheter utifrån miljöbalken, där PFAS ingår. I dagsläget bedrivs en händelsestyrd tillsyn inom detta område.

Övrig information om pågående arbete

Revisorerna har tagit del av en undersökning som gjorts av samhällsbyggnadsnämnden och lämnats till Länsstyrelsen i mitten av februari:

Gävle kommun har i egenskap av fastighetsägare utfört miljötekniska markundersökningar inom flygplatsområdet i Rörberg under 2020 och 2021 i syfte att utreda förekomst av PFAS (poly- och perfluorerade alkydsubstanser) i mark, grundvatten, ytvatten samt sediment.

Undersökningsresultat:

- Rörberg är påverkat av PFAS
- PFOS-halter överskrider föreslagna riktvärden för grundvatten/ytvatten
- Att halter överskrider rikt- och gränsvärden innebär att det kan finnas risk för hälsa och miljö.
- WSP rekommenderar en fördjupad utredning

Gävle kommun har för avsikt att gå vidare genom att starta upp en ny upphandling av fortsatta utredningar där fokus kommer att ligga på att utreda de risker som konstaterad PFAS-förening innebär och även ta fram eventuella åtgärdsförslag.

De förtroendevalda revisorernas slutsatser av granskningen:

Hösten 2020 beslutades ett nytt dricksvattendirektiv inom EU. Senast år 2023 ska alla nya delar i av dricksvattendirektivet vara införda i svensk

lagstiftning. Direktivet innebär att fler PFAS-ämnen inkluderas i gränsvärdet och att kraven skärps.

Revisorerna konstaterar att livsmedelskontrollen som samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för inte genomför egna kontroller utan tar del av Gästrikke Vattens provresultat.

Revisorerna konstaterar att Gästrike Vatten AB under den granskade perioden 2016 - 2021 haft ett aktivt arbete med att ta prover på råvatten (det vatten som ska renas till dricksvatten). Bolaget undviker att använda de råvattenbrunnar där förekomst av PFAS konstaterats. Halterna har hittills varit under nu gällande gränsvärden. Även att spåra föroreningar för att minska fortsatt spridning och kunna åtgärda vid källan är av vikt för bolaget. Då förhöjda halter funnits i Gävle-Valboåsen har en förstudie genomförts för att se vilket kompletterande reningssteg som fungerar bäst för råvattnet vid Valbo vattenverk. Reningen måste enligt bolaget anpassas till de specifika PFAS-ämnena och vattnets karaktär för att rena bra med dessa låga halter. Ett nytt skärpt gränsvärde är att vänta för PFAS. Trots osäkerheter fattade bolaget beslut om att påbörja ett utförande av kompletterande rening för PFAS-ämnen på Valbo vattenverk under våren 2020. Verksamhetens beslut kommunicerades med Gävle Vattens styrelse i juni 2020 och Gävle kommun informerades.

Revisorerna konstaterar också att den detaljplan som togs fram för Rörbergs fd flygplats upphävdes av mark- och miljödomstolen. Nya miljötekniska markundersökningar inom flygplatsområdet i Rörberg har genomförts under 2020 och 2021 i syfte att utreda förekomst av PFAS. Utredningen har genomförts av konsult på uppdrag av samhällsbyggnadsnämnden. Kommunen kommer att fortsätta utreda riskerna med PFAS-förorening och även ta fram eventuella åtgärdsförslag.

Kommunen är markägare och verksamhet har bedrivits bl a av Gästrike Räddningstjänst där Gävle är en medlemskommun. Att utreda ansvarsfrågor och kostnadsansvar vid eventuella åtgärder kan ta tid, men här kan finnas en saneringskostnad som kommunen behöver reservera medel för.

Revisorernas sammanfattande slutsats blir att det pågår dels ett aktivt arbete med att kontinuerligt ta prover på råvatten, dels ett källspåringsarbete som exemplifieras av utredningen om Rörbergs fd flygplats. Faktiska åtgärder har påbörjats för att rena dricksvattnet från de halter som idag ligger under gränsvärdena.

3.5 Samgranskning hemsjukvården tillsammans med regionens revisorer, Omvårdnadsnämnden, pågående

Granskningen kommer att avrapporteras under hösten 2022.

4 Granskning bolag

Sammanfattningen av den grundläggande granskningen finns nedan per bolag.

Grundläggande granskningsrapporter har tagits fram för

- Gävle Stadshus AB
- AB Gavlegårdarna
- Gavlefastigheter Gävle kommun AB
- Gävle Energi AB
- Bomhus Energi AB
- Gästrike Ekogas AB
- Gävle Hamn AB
- Gävle Parkeringservice AB
- Gästrike Vatten AB

4.1 Gävle Stadshus AB

4.1.1 Grundläggande granskning

Måluppfyllelse

Bolagets mål anknyter till det kommunövergripande finansiella målet. Kommunkoncernen har en långsiktig tillväxt i balans. De underliggande målen bedöms vara uppfyllda.

I ägardirektivet i budget 2022 beslutad i november 2021 fastställdes 155,2 mnkr i utdelning till kommunen. Vid sammanträdet 2022-03-23 beslutade Gävle Stadshus AB om en utdelning till kommunen om 155,2 mnkr. Ägardirektivet är uppfyllt.

Ekonomi

Bolaget är ett holdingbolag utan egen personal. Den huvudsakliga förklaringen till att resultatet -9,2 mnkr, blev avsevärt bättre än budget och bättre än prognos är de lägre finansiella kostnaderna.

Intern kontroll

Bolagets egen verksamhet är av liten omfattning. Bolagets roll är att vara en länk i kommunens styrning av bolagssektorn. Under året har bolaget uppdaterat rutinen för igångsättningstillstånd och flyttat besluten för investeringar som ligger i kommunplanen till dotterbolagsstyrelserna.

Vi noterar att beslut om riskanalys och internkontrollplan fattades sent, först i oktober för 2021. Dock finns endast en risk som bedömts som medium (gul) och den avser fakturahanteringen. Övriga risker bedöms som låga. Planerade kontroller per årsskiftet rapporterades i bolagsstyrningsrapporten. Där framgår att bristerna i fakturahanteringen som noterades

2020 kvarstår. Bolaget köper tjänsten av styrning och stöd, ekonomiavdelningen och har påtalat bristen.

Yrkesrevisorernas sammanfattande ställningstagande

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts under 2021 som omfattat

- Dokumentanalys
- Intervjuer/mailkontakter
- Kallelser, handlingar och protokoll
- Höstmöte och slutrevisionsmöte
- Löpande kontakter med den auktoriserade revisorn

är slutsatsen att:

Gävle Stadshus AB:s verksamhet under 2021 har skötts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och den interna kontrollen som görs inom bolaget är tillräcklig.

4.2 Gävle Parkeringservice AB

4.2.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via bolagets egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Koncernen omfattas även av redovisningsrevision som den auktoriserade revisorn granskar och som resulterar i en egen revisionsberättelse. Auktorisationen delar även granskningen av den interna kontrollen med lekmannarevisorerna.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Bolaget har sex egenformulerade mål med tillhörande indikatorer. Fem av målen kopplar till de fem kommunövergripande målen. Det finns dock vissa svårigheter att se kopplingen till vilket kommunövergripande mål de tillhör men det är så styrningen har sett ut för bolagen. Bolagets verksamhet har påverkats av Coronapandemin där restriktioner medfört svårigheter för bolaget att kunna bedriva sin verksamhet. Bolaget har dock vidtagit åtgärder och gjort omprioriteringar för att så långt det har varit möjligt, uppnå målen.

Yrkesrevisorerna bedömer att bolagets verksamhet har skötts på ett ändamålsenligt sätt.

Ekonomistyrning

I ägardirektiv för 2021 framgår att kravet på bolagets avkastning efter finansiella poster, exklusive värdejusteringar, men före bokslutsdispositioner är 7,0 mnkr varav 5 mnkr skall lämnas i aktieutdelning till Gävle Stadshus AB för vidareförmedling till Gävle kommun.

Vi noterar att bolaget uppnår avkastningskravet på 7 mnkr. Bolaget har påverkats kraftigt vad gäller Corona i form av minskad beläggning och därmed minskade intäkter. Bolaget bedöms dock ha vidtagit åtgärder för att parera det genom att man skjutit på underhåll och bytt leverantör för mobilapp vilket bidragit till att minska transaktionskostnaderna. Bolaget har bland annat omförhandlat befintliga driftavtal och bolaget har även avvecklat mynt som betalningsmedel. Detta gör att bolaget uppnår en besparing på ca 3 mnkr på årsbasis.

Yrkesrevisorernas samlade bedömning är att bolagets ledning, styrning och uppföljning gällande ekonomi för 2021 varit tillfredsställande.

Internkontroll

Internkontrollplan samt internkontrollrapport är upprättat i enlighet med riktlinjer och har underställts styrelsen för beslut. Riskanalysen har beslutats av styrelsen 2021-05-26. Vid föregående års granskning uppgav bolaget att så kommer ske framöver, detta har gjorts vid årets granskning.

Då bolagets interna kontroll syftar till att information ska förmedlas på ett sådant sätt att beslutsfattare kan vidta erforderliga åtgärder, bör bolaget vidare se över periodiciteten avseende återsrapportering av de kontrollmoment som finns i internkontrollplanen gällande de risker som har högst risknivå. Detta påtalades även föregående år. Dock har ingen förändring i periodicitet skett. Bolaget arbetar utöver kommunstyrelsens direktiv med intern kontroll enligt COSO-modellen.

Yrkesrevisorernas bedömning är att bolagets interna kontroll i huvudsak är tillfredsställande.

4.3 AB Gavlegårdarna

4.3.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via bolagets egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Koncernen omfattas även av redovisningsrevision som

den auktoriserade revisorn genomför och som resulterar i en egen revisionsberättelse. Den auktoriserade revisorn har ett delat ansvar för granskningen av den interna kontrollen tillsammans med lekmannarevisorerna och deras sakkunniga.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Vi noterar att bolagets målstyrning saknar en tydlig koppling till de kommunövergripande mål kommunfullmäktige beslutat. I Gävle kommuns årsredovisning redovisas dock en koppling mellan bolagets mål och indikatorer som visar på att bolagets mål ändock förhåller sig till de kommunövergripande målen även om det inte framgår tydligt i bolagets målstyrning.

Vi noterar att bolaget har utvecklat arbetet med indikatorer så de blir konkreta, mätbara och realistiska samt tydligt kopplar till de mål de är avsedda att mäta måluppfyllelsen av.

Vi noterar att bolaget har kopplat målen till internkontrollarbetet som visar på en tillfredsställande ledning och styrning.

Vi noterar att bolaget återrapporterar utfall av de krav som ställts till bolaget i ägardirektivet.

Bolaget bidrar i olika utsträckningar till de kommunövergripande målen genom sin verksamhet. Med anledning av ovanstående bedömer yrkesrevisorerna att verksamheten varit ändamålsenlig.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar bolaget att se över sin målstyrning, så att den får en tydlig koppling till de kommunövergripande mål kommunfullmäktige beslutat.

Ekonomistyrning

Vi noterar att bolagets avkastning på bokfört eget kapital om 3,8 % klarar det långsiktiga avkastningskravet från kommunfullmäktige om 3,5 %.

Bolaget klarar även resultatkravet om ett resultat efter finansiella poster exklusive eventuella värdeförändringar om 110 mnkr. Bolaget redovisar i sin årsredovisning ett resultat om 128,5 mnkr. När bolaget exkluderar den värdejustering som gjorts om -38,7 mnkr på grund av branden i höstas, landar resultatet på 89,8 mnkr vilket är det resultat bolaget redovisar i verksamhetsrapporten. Den värdejustering bolaget sedan gjort är en återläggning av nedskrivningar om +40 mnkr för två fastighetsobjekt. Bolagets resultat efter finansiella poster exklusive värdeförändringar blir då 129,8 mnkr och klarar därmed resultatkravet för verksamhetsåret.

Vi noterar att huvudskälen till att resultatet är sämre än budget beror på kostnader relaterat till skyfallet i augusti, vilket är i enlighet med vad bolaget prognosticerade i delår 2. Bolaget har också påverkats ekonomiskt av branden i oktober.

Det finns en återkommande rapportering av det ekonomiska utfallet och styrelsen får även uppdaterade prognoser i samband med styrelsemöten.

Yrkesrevisorerna bedömer att bolaget sköts från ekonomisk synpunkt på ett tillfredsställande sätt.

Internkontroll

Vi noterar att bolaget tagit med samtliga risker som identifierats som kritiska, där bolaget kan påverka och åtgärda med interna kontroller, med i internkontrollplanen.

Vi noterar att riskanalys, internkontrollplan, internkontrollrapport samt bolagsstyrningsrapport 2021 har beslutats i styrelsen. Vi noterar även att bolagets rapporter klarmarkerats i enlighet med kommunstyrelsens instruktioner.

Yrkesrevisorerna bedömer att bolagets interna kontroll i huvudsak varit tillräcklig.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar bolaget att koppla även riskanalysen tydligare till de kommunövergripande målen.

4.4 Gavlefastigheter Gävle kommun AB

4.4.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via bolagets egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Koncernen omfattas även av redovisningsrevision som den auktoriserade revisorn genomför och som resulterar i en egen revisionsberättelse. Den auktoriserade revisorn har ett delat ansvar för granskningen av den interna kontrollen tillsammans med lekmannarevisorerna och deras sakkunniga.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Verksamhetens målstyrning

Vi noterar att bolagets målstyrning saknar en tydlig koppling till de kommunövergripande mål kommunfullmäktige beslutat. I Gävle kommuns årsredovisning redovisas dock en koppling mellan bolagets mål och indikatorer som visar på att bolagets mål ändå förhåller sig till de kommunövergripande målen även om det inte framgår tydligt i bolagets målstyrning.

Vi noterar att bolaget har kopplat målen till internkontrollarbetet som visar på en tillfredställande ledning och styrning.

Bolaget bidrar i olika utsträckningar till de kommunövergripande målen genom sin verksamhet. Med anledning av ovanstående bedömer yrkesrevisorerna att verksamheten varit ändamålsenlig.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar bolaget att se över sin målstyrning, så att den får en tydlig koppling till de kommunövergripande mål kommunfullmäktige beslutat.

Ekonomistyrning

Vi noterar att koncernens resultat håller sig inom ägardirektivet från kommunfullmäktige. Kravet på koncernens avkastning enligt ägardirektivet är 5,7 mnkr, varav resultatkravet för de kommunala fastigheterna är 4,0 mnkr.

Vi noterar att koncernens resultat inte är rätt redovisat i bolagets verksamhetsrapport eller i Gävle kommuns årsredovisning. Detta beror på en omklassificering mellan operationell- och finansiell leasing som ej beaktats på grund av att bolaget var sen med sin rapportering av de finansiella rapporterna till kommunen. Efter denna justering visar koncernen ett högre resultat om 49,2 mnkr, i stället för 9,9 mnkr. Koncernen redovisar det riktiga resultatet i sin officiella årsredovisning.

Det riktiga resultatet för koncernen får ingen negativ påverkan och koncernens resultat håller sig inom ägardirektivet från kommunfullmäktige. Vi noterar även att ägardirektivet utformats utifrån ett läge utan hänsyn tagen till redovisning av finansiell leasing, vilket gör att resultatet i verksamhetsrapporten om 9,9 mnkr blir mer jämförbart. Vi noterar även att det både i bolagets verksamhetsrapport samt i Gävle kommuns årsredovisning förklaras varför resultatet i den officiella årsredovisningen för koncernen har ett högre resultat.

Yrkesrevisorerna bedömer att bolaget skötts från ekonomisk synpunkt på ett tillfredsställande sätt.

Internkontroll

Vi noterar att bolaget tagit med samtliga risker som identifierats som kritiska, där bolaget kan påverka och åtgärda med interna kontroller, med i internkontrollplanen.

Vi noterar att bolagets rapporter klarmarkerats i enlighet med kommunstyrelsens instruktioner.

Vi noterar att det inte framgår i något av bolagets styrelseprotokoll att riskanalys, internkontrollplan, internkontrollrapport eller bolagsstyrningsrapport för verksamhetsåret blivit föredragna i styrelsen.

Yrkesrevisorernas bedömning är att bolagets interna kontroll delvis är bristfällig. För att den interna kontrollen ska anses vara tillräcklig är yrkesrevisorernas bedömning att bolaget behöver se över ovanstående.

Rekommendationer

Yrkesrevisorerna rekommenderar bolaget att riskanalys, internkontrollplan, internkontrollrapport samt bolagsstyrningsrapport beslutas i styrelsen.

Yrkesrevisorerna rekommenderar bolaget att se till så att riskanalysen kopplar till de kommunövergripande målen.

4.5 Gävle Energi AB

4.5.1 Grundläggande granskning

Utifrån den grundläggande granskning som gjorts via bolagets egen rapportering, dialogmöte med kommunrevisionen samt uppföljning av tillsynsrapporter gör yrkesrevisorerna nedanstående bedömningar och rekommendationer. Koncernen omfattas även av redovisningsrevision som den auktoriserade revisorn genomför och som resulterar i en egen revisionsberättelse. Den auktoriserade revisorn har ett delat ansvar för granskningen av den interna kontrollen tillsammans med lekmannarevisorererna och deras sakkunniga.

Yrkesrevisorerna tar nedan ställning till om verksamheten bedrivits på ett ändamålsenligt sätt, om ekonomistyrningen är tillfredsställande samt om den interna kontrollen är tillräcklig.

Vi kan konstatera att 2021 har varit ett utmanande år med översvämning och fortsatt Covid-19 pandemi. Dessa händelser har dock påverkat bolagets verksamhet och ekonomi i låg omfattning. Pandemin har dock haft viss påverkan på bolagets möjligheter för kompetensutveckling av personalen då kurser endast i viss mån har varit möjliga att genomföra digitalt. Bolaget har i högre omfattning påverkats av de volatila elpriserna under året.

Resultatet för måluppfyllelsen visar att sju av nio mål uppfylls, övriga två mål bedöms som delvis uppfyllda.

Bolaget gör ett bra år ekonomiskt med ett resultat på drygt 50 mnkr över budget.

Bolaget har utvecklats sitt arbete med intern kontroll så att delar av styrelsen är aktivt involverade i framtagande av interkontrollplan och får löpande återrapportering under året. En ytterligare utveckling kan vara att införa återrapportering även till övriga styrelseledamöter under året, t.ex. i samband med delårsrapportering.

Yrkesrevisorernas bedömning:

- Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Den interna kontrollen som görs inom bolaget är tillräcklig.

4.6 Gävle Hamn AB

4.6.1 Grundläggande granskning

Vi kan konstatera att året har varit händelserikt med fortsatt pandemi, översvämning och pågående och avslutade projekt. Covid-19 pandemin har även detta år haft viss inverkan på bolagets ekonomi även om den bedöms som begränsad. Översvämningen i augusti ledde inte till några skador på anläggningen men ett eventuellt skadeståndskrav till följd av att vatten trängt in i bergrummen.

Resultatet av måluppfyllelsen visar att samtliga mål bedöms uppnås. Samtliga indikatorer har dock inte följts upp under året.

Årets ekonomiska utfall uppgår till 53,4 mnkr vilket är 25,7 mnkr högre än budget.

Bolaget har en omfattande risk- och väsentlighetsanalys till grund för internkontrollplanen. Det är positivt att risker har kopplats både till bolagets mål för att tydliggöra att det är en del av styrningen mot målen. I förra årets grundläggande granskning kritiserades bolaget för att styrelsen inte

aktivt varit involverad i genomförandet av risk- och väsentlighetsanalysen. Vi kan konstatera att styrelsen inte har fattat beslut om 2021 års riskanalys men ser positivt på att detta kommer att genomföras inför framtagande av internkontrollplan för kommande år.

Yrkesrevisorernas bedömning:

Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.

Den interna kontrollen som görs inom bolaget är tillräcklig.

4.7 Gästrike Vatten AB / Gävle Vatten AB

4.7.1 Grundläggande granskning

Vi kan konstatera att det skyfall som föll över Gävleborg i augusti har inneburit utmaningar för Gästrike Vatten AB med dotterbolag. Skyfallet har inneburit en högre arbetsbelastning för bolagets personal och även lett till att aktiviteter som planerats att genomföras under 2021 har fått skjutas fram till 2022.

Covid-19 pandemin har påverkat verksamheten i viss utsträckning, bl.a. genom pausade aktiviteter, hemarbete för delar av personalen och det har inte varit möjligt att ta emot praktikanter. Leveransen av VA-tjänster har dock inte påverkats av pandemin.

Av bolagets fyra mål har förflyttning endast skett i enlighet med plan för ett av målen. Målen är dock långsiktiga och arbete med aktiviteter fortgår.

Årets utfall för bolagskoncernen är 3,4 mnkr lägre än budget och prognos. Detta bl.a. på grund av personalvakanser.

Vår bedömning är att:

- Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Den interna kontrollen som görs inom bolaget är tillräcklig.

4.8 Gästrike Ekogas AB

Bakgrund

Bolaget är delägt där Gävle Energi AB äger 49% och kommunalförbundet Gästrike Återvinnare äger 51%. Gästrike Ekogas har under ett antal år varit ett projekt för att realisera lokal produktion av biogas för fordon. En mindre produktionsanläggning byggdes upp vid Duvbackens reningsverk i Gävle kombinerad med ett tankställe. En stor investering har sedan gjorts i en produktionsanläggning i Forsbacka. Att matcha ökade kostnader i drift och avskrivningar med ökade intäkter i samma takt har inte varit möjligt. Bolaget har nu säkrat långsiktig avsättning via ett avtal gällande gas till bussar.

Bolaget har haft behov av ytterligare aktieägartillskott om 40 mnkr och beslut fattades under 2019. Gävle Energi AB har betalat ut sin del 19,6 mnkr, men upprepade överklaganden har inneburit att Gästrike Återvinnarens tillskott ännu inte kunnat betalas ut.

Gästrike Ekogas AB bedöms klara verksamheten i dagsläget med det tillskott som kommit in från Gävle Energi AB. För vidareutveckling och kommande investeringar är Gästrike Återvinnarens tillskott nödvändigt.

4.8.1 Grundläggande granskning

Vi kan konstatera att bolaget fortsatt jobbar med att få en budget i balans. Årets resultat har påverkats av effekterna av översvämningen i augusti 2021 samt oförutsedda underhållskostnader. Resultatet efter finansiella poster uppgick till -6 157 tkr vilket dock är ett något bättre resultat

än föregående år (-6 629 tkr). Vi bedömer att styrelsen behöver styra och följa upp att bolaget fortsatt arbetar för att nå ett positivt resultat.

Bolagets styrelse har inte beslutat om en internkontrollplan avseende 2021. Vi bedömer detta som en brist men noterar även att en internkontrollplan avseende år 2022 beslutades av styrelsen vid sammanträdet i december. Ytterligare utveckling i internkontrollarbetet inför kommande år är att styrelsen tar aktiv del i risk- och väsentlighetsanalys samt prioritering av områden för kontroll. Vidare bör styrelsen få återrapportering och uppföljning av arbetet med den interna kontrollen löpande under året.

Yrkesrevisorernas bedömning:

- Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Styrelsen bör dock noga följa och styra verksamheten under året för att nå ett positivt resultat.
- Den interna kontrollen avseende 2021 har inte varit tillräcklig då en internkontrollplan beslutad av styrelsen har saknats. Det är positivt att styrelsen har antagit en plan avseende 2022. Internkontrollen kan stärkas ytterligare genom att styrelsen deltar i risk- och väsentlighetsanalys och prioritering av kontrollområden.

4.9 Bomhus Energi AB

Bakgrund

Bolaget ägs till 50% av Gävle Energi AB och till 50% av Billerud Korsnäs. Bolaget äger och driver ett kraftvärmeverk och Gävle Energi AB köper delar av produktionen av hetvatten till fjärrvärmenätet.

4.9.1 Grundläggande granskning

Vi kan konstatera att det skyfall som föll över Gävle i augusti har inneburit vissa utmaningar för Bomhus Energi AB, bland annat ökade driftskostnader. Bolaget visar ändå på ett positivt resultat för året på 73 501 tkr. Av

protokoll framgår att styrelsen har följt såväl ekonomi som verksamhet under året.

Bolaget har tagit fram en omfattande risk- och väsentlighetsanalys. Vi har dock inte mottagit någon internkontrollplan där det framgår vilka risker som valts ut för kontroll eller hur dessa kontroller genomförs. Det framgår inte av protokoll om styrelsen har antagit riskanalys eller internkontrollplan för år 2021, vidare framgår inte om styrelsen har fått återrapportering av resultatet.

Då bolaget endast ägs till 50 % av Gävle kommun så omfattas det inte av kravet på framtagande av en internkontrollplan enligt kommunen internkontrollreglemente. Vi anser dock att bolagets interna kontroll kan stärkas ytterligare genom att styrelsen antar en internkontrollplan.

Vår bedömning är att:

- Verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Den interna kontrollen är tillräcklig men kan stärkas med en internkontrollplan beslutad av styrelsen och med uppföljning under året.

5 Stiftelser 2020

Stiftelsernas årsredovisningar och revisionsberättelser blir inte alltid klara innan revisorerna i Gävle kommun lämnar sin redogörelse till fullmäktige. De större stiftelserna har också en auktoriserad revisor från KPMG. I de fall avvikelser noteras kommer detta att kommuniceras med fullmäktiges presidium.

5.1 Donationsfonder

Donationsfondernas bokslut och förvaltning granskas av auktoriserad revisor från KPMG samt en förtroendevald revisor från kommunen.

Årsredovisningarna för dessa fonder, ett 80-tal, är klara men ännu inte fullständigt undertecknade. KPMG kommer att lämna revisionsberättelser tillsammans med den förtroendevalde revisorn.

5.2 Stiftelsen Större Arbetarbostäder

Stiftelsens bokslut och förvaltning granskas av auktoriserad revisor från KPMG samt en förtroendevald revisor från kommunen. KPMG och den förtroendevalde revisorn har lämnat en ren revisionsberättelse.

5.3 Stiftelsen Mindre Arbetarbostäder

Stiftelsens bokslut och förvaltning granskas av auktoriserad revisor från KPMG samt en förtroendevald revisor från kommunen. Årsredovisningen var ännu inte klar 2022-04-28.

5.4 Stiftelsen Forsbacka Bruk

Stiftelsens bokslut och förvaltning granskas av två revisorer. Gävle kommun och Föreningsrådet i Forsbacka utser vardera en revisor och en ersättare. Årsredovisningen är klar och granskning pågår.

5.5 De handikappades hus, Tullbomsgården

Stiftelsens bokslut och förvaltning granskas av en förtroendevald revisor från kommunen. Granskning är gjord och revisionsberättelse lämnad.

5.6 Bomhus Folkets Hus

Föreningens bokslut och förvaltning granskas av en förtroendevald revisor från kommunen. Årsredovisning ännu inte klar.

Bilaga 1: Revisionsrapporter 2021

Bilaga 2: Uppförandekod leverantörer

Bilaga 3: Kontrollansvarigs uppgifter

Bilaga 1 Revisionsrapporter 2021

Revisorernas rapporter i sin helhet finns i Kommunstyrelsens och Ko diarier. Publiceras även på [Kommunrevision – Gävle kommun \(gavle.se\)](http://kommunrevision-gavle.se)

Grundläggande granskning:

Granskningsrapporter har tagits fram för följande nämnder och bolag.

Övriga enheter redovisas endast i Bilaga 2 ovan.

<ul style="list-style-type: none">▪ Kommunstyrelsen▪ Överförmyndarnämnden▪ Utbildningsnämnden▪ Omvårdnadsnämnden▪ Arbetsmarknads- och funktionsrättsnämnden▪ Socialnämnden▪ Samhällsbyggnadsnämnden▪ Kultur- och Fritidsnämnden	<ul style="list-style-type: none">• Gävle Stadshus AB• AB Gavlegårdarna• Gavlefastigheter Gävle kommun AB• Gävle Energi AB• Bomhus Energi AB• Gästrike Ekogas AB• Gävle Hamn AB• Gävle Parkeringsservice AB• Gästrike Vatten AB
--	---

Redovisningsrevision:

- Delårsrapport 2
- Årsredovisning 2021 inklusive analys av måluppfyllelse

Fördjupade revisionsprojekt:

- Granskning av efterlevnaden av LOU och LUF i Gävle Energi AB, Gävle Hamn AB och Gavlia-koncernen.
- Granskning av avtalshantering Gävle kommun
- Granskning av intern kontroll leverantörsutbetalningar
- Granskning av Gästrike Vatten AB och hanteringen av PFAS i dricksvatten
- *Samgranskning hemsjukvården tillsammans med regionens revisorer, Omvårdnadsnämnden, pågående*

Granskningsrapporter till bolagsstämmorna från lekmannarevisorerna (motsvarar revisionsberättelsen till kommunen)

<ul style="list-style-type: none">• Gävle Stadshus AB• Gavlefastigheter Gävle kommun AB<ul style="list-style-type: none">○ Gavlia AB○ Gavle Drift & Service AB• Gävle Parkeringsservice AB• AB Gavlegårdarna• Gävle Hamn AB	<ul style="list-style-type: none">• Gävle Energi AB<ul style="list-style-type: none">○ Gävle Kraftvärme AB○ Gävle Energisystem AB○ Bionär Närvarme AB○ Bomhus Energi AB○ Gästrike Ekogas AB• Gästrike Vatten AB<ul style="list-style-type: none">○ Gävle Vatten AB
--	---

Gävle kommuns uppförandekod för leverantörer

Bakgrund

Gävle kommun vill ta ett hållbart ansvar för alla delar i våra verksamheter och främja en hållbar utveckling. I enlighet med det vill vi verka för att de varor och tjänster som köps in är producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

Gävle kommun förväntar sig att leverantören respekterar uppförandekoden och att de gör sitt yttersta för att uppnå kraven inom den egna organisationen och i leverantörskedjan. Detta bör ske genom dialog, transparens och ett öppet samarbete mellan Sveriges regioner och leverantören, vilket gynnar båda parter.

Varor och tjänster som levereras till Sveriges regioner ska vara framställda under förhållanden som är:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)
- ILO:s åtta kärnkonventioner nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182
- FN:s barnkonvention, artikel 32
- det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- den arbetsrätt, inklusive lagstiftning om minimilön, och det socialförsäkringsskydd som gäller i tillverkningslandet.
- den miljöskyddslagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- FN:s konvention mot korruption

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)

Leverantören ska stödja och respektera mänskliga rättigheter

Leverantörer har ett ansvar för att respektera och främja de mänskliga rättigheterna både inom den egna verksamheten och i leverantörskedjan.

Leverantören ska försäkra sig om att den inte medverkar, direkt eller indirekt, till kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta inkluderar även då leverantören underlåter att ställa frågor om kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller drar nytta av kränkningar som begås av någon annan. Leverantören ska ha rutiner för att utvärdera risken för att de genom sin verksamhet.

Internationella Arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet och FN:s barnkonvention

Ingen förekomst av barnarbete (ILO 138 och 182, FN:s barnkonvention artikel 32)

Med barnarbete avses all ekonomisk aktivitet som utförs av en person i skolpliktig ålder eller yngre. Ingen arbetstagare får vara under 15 år (eller 14 år om den nationella lagstiftningen tillåter detta), eller yngre än minimiåldern för arbete, om denna ålder överstiger 15 år.

Ungdomar mellan 15 och 18 år får arbeta med icke-farliga arbetsmoment, under förutsättning att de uppnått legal ålder för att arbeta samt har fullgjort nationell skolplikt.

Om barnarbete upptäcks ska leverantören agera utifrån barnets bästa samt hitta lämpliga lösningar i samråd med barnet och barnets familj.

Ingen förekomst av tvångsarbete (ILO 29 och 105)

Med tvångsarbete avses arbete eller tjänster som utförs genom hot om straff eller liknande och som inte utförs på frivillig basis. Tvångsarbete, inklusive slavarbete, kontraktsarbete eller ofrivilligt fängelsearbete ska inte förekomma. Allt arbete ska vara frivilligt, och arbetstagaren ska ha rätt att sluta sitt arbete efter en rimlig uppsägningstid.

Ingen förekomst av diskriminering och trakasserier (ILO 100 och 111)

Med diskriminering avses åtskillnad av arbetstagare som inte grundar sig på meriter eller kvaliteter, utan innebär särbehandling på osakliga grunder. Leverantören ska verka för mångfald och lika möjligheter i verksamheten. Diskriminering på grundval av

etnisk tillhörighet, kön, civilstånd, graviditet, religion, socialt eller etniskt ursprung, nationalitet, funktionsnedsättning, politiska åsikter, fackligt engagemang eller sexuell orientering får inte förekomma. Med trakasserier avses när arbetstagare utsätts för hård eller omänsklig behandling, däribland sexuella trakasserier eller någon form av psykisk eller fysisk bestraffning. Det får inte förekomma trakasserier i verksamheten.

Föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar (ILO 87 och 98)

Med föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar avses formaliserade och/eller icke formaliserade samarbeten för att främja och försvara egna intressen i arbetslivet och i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Leverantören förväntas erkänna och respektera arbetstagares (och arbetsgivarens) rätt att organisera sig, ansluta sig till organisationer de själv önskar delta i, samt rätten att förhandla kollektivt. I länder där föreningsfriheten är begränsad eller under utveckling, ska leverantören medverka till att anställda får möta företagsledningen för att diskutera löne- och arbetsvillkor utan negativa konsekvenser.

Lagstiftning

Leverantören måste minst uppfylla lokala lagar och föreskrifter i de länder där de bedriver sin verksamhet.

Löner och arbetstider

Lön ska betalas direkt till arbetstagaren på överenskommen tid och till fullo.

Leverantören ska verka för att levnadslöner betalas till de anställda, och får i inget fall betala mindre än den nationellt/lokalt lagstadgade minimilönen. Övertidsersättning ska betalas ut och tydligt specificeras i lönebeskedet.

Arbetstagarna ska ha minst en vilodag i veckan. Veckoarbetstiden får inte överstiga de lagliga gränserna eller 60 timmar i veckan, inklusive övertid.

Ledighet, inklusive semester, helgdagar, sjukledighet och föräldraledighet ska ersättas i enlighet med nationell lagstiftning.

Arbetsmiljön ska vara säker och hygienisk (ILO 155 och 170)

Med säker och hygienisk arbetsmiljö avses att arbetstagaren skall, då den befinner sig på en plats som arbetsgivaren har direkt eller indirekt kontroll över, garanteras att vara fri från eller skyddas mot förhållanden som kan utgöra en fara för arbetstagarens fysiska och/eller psykiska hälsa. Arbetstagaren som arbetar i leverantörens verksamhet ska erbjudas en säker och hälsosam arbetsmiljö där förebyggande åtgärder, som minimerar skador och hälsorisker ska vidtas.

Anställda ska få utbildning om de eventuella hälsorisker som arbetet kan medföra, inklusive brandsäkerhet, farliga arbetsmoment och första hjälpen. Arbetsgivaren ska, så långt det är möjligt, tillhandahålla relevant skyddsutrustning och se till att information om hälsa och säkerhet finns lättillgänglig på arbetsplatsen.

Nödutgångar ska vara tydligt markerade och upplysta och får inte vara blockerade. Utrymningsövningar och testning av brandlarm ska genomföras regelbundet.

Miljö

Leverantörer ska bedriva sin verksamhet med hänsyn till miljön och följa lokal och nationell miljölagstiftning. Genom att ha rutiner för att identifiera, mäta och följa upp sin miljöpåverkan ska leverantören arbeta med att ständigt förbättra sin miljöprestanda och minimera resursförbrukning och utsläpp. Leverantören ska sträva mot ett livscykelperspektiv avseende miljöpåverkan från produkter och tjänster, och ska ställa miljökrav på underleverantörer.

FN:s konvention mot korrupktion

Leverantören ska inte direkt eller indirekt erbjuda eller ge otillbörlig betalning eller annan ersättning till någon person eller organisation i syfte att erhålla, behålla eller styra affärer eller få annan otillbörlig fördel inom ramen för sin verksamhet.

Leverantören ska inte direkt eller indirekt begära eller acceptera någon form av otillbörlig betalning eller annan ersättning från tredje part som kan påverka objektiviteten vid affärsbeslut.

Efterlevnad

Öppenhet i leverantörskedjan krävs för att kunna garantera att uppförandekoden efterlevs. För att kunna följa upp detta kommer Sveriges regioner att göra särskild avtalsuppföljning vad gäller uppförandekod för leverantörer, begära in dokumentation, utföra revisioner på plats, granska och godkänna åtgärdsplaner och kontrollera implementeringen av dessa. Leverantörer uppmanas att vidta lämpliga åtgärder för att innehållet i denna uppförandekod implementeras i den egna verksamheten liksom i leverantörskedjan

Gävle kommuns uppförandekod för leverantörer

Bakgrund

Gävle kommun vill ta ett hållbart ansvar för alla delar i våra verksamheter och främja en hållbar utveckling. I enlighet med det vill vi verka för att de varor och tjänster som köps in är producerade under hållbara och ansvarsfulla förhållanden.

Gävle kommun förväntar sig att leverantören respekterar uppförandekoden och att de gör sitt yttersta för att uppnå kraven inom den egna organisationen och i leverantörskedjan. Detta bör ske genom dialog, transparens och ett öppet samarbete mellan Sveriges regioner och leverantören, vilket gynnar båda parter.

Varor och tjänster som levereras till Sveriges regioner ska vara framställda under förhållanden som är:

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)
- ILO:s åtta kärnkonventioner nr 29, 87, 98, 100, 105, 111, 138 och 182
- FN:s barnkonvention, artikel 32
- det arbetarskydd och den arbetsmiljölagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- den arbetsrätt, inklusive lagstiftning om minimilön, och det socialförsäkringsskydd som gäller i tillverkningslandet.
- den miljöskyddslagstiftning som gäller i tillverkningslandet
- FN:s konvention mot korruption

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948)

Leverantören ska stödja och respektera mänskliga rättigheter

Leverantörer har ett ansvar för att respektera och främja de mänskliga rättigheterna både inom den egna verksamheten och i leverantörskedjan.

Leverantören ska försäkra sig om att den inte medverkar, direkt eller indirekt, till kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta inkluderar även då leverantören underlåter att ställa frågor om kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller drar nytta av kränkningar som begås av någon annan. Leverantören ska ha rutiner för att utvärdera risken för att de genom sin verksamhet.

Internationella Arbetsorganisationens (ILO) åtta kärnkonventioner om grundläggande principer och rättigheter i arbetslivet och FN:s barnkonvention

Ingen förekomst av barnarbete (ILO 138 och 182, FN:s barnkonvention artikel 32)

Med barnarbete avses all ekonomisk aktivitet som utförs av en person i skolpliktig ålder eller yngre. Ingen arbetstagare får vara under 15 år (eller 14 år om den nationella lagstiftningen tillåter detta), eller yngre än minimiåldern för arbete, om denna ålder överstiger 15 år.

Ungdomar mellan 15 och 18 år får arbeta med icke-farliga arbetsmoment, under förutsättning att de uppnått legal ålder för att arbeta samt har fullgjort nationell skolplikt.

Om barnarbete upptäcks ska leverantören agera utifrån barnets bästa samt hitta lämpliga lösningar i samråd med barnet och barnets familj.

Ingen förekomst av tvångsarbete (ILO 29 och 105)

Med tvångsarbete avses arbete eller tjänster som utförs genom hot om straff eller liknande och som inte utförs på frivillig basis. Tvångsarbete, inklusive slavarbete, kontraktsarbete eller ofrivilligt fängelsearbete ska inte förekomma. Allt arbete ska vara frivilligt, och arbetstagaren ska ha rätt att sluta sitt arbete efter en rimlig uppsägningstid.

Ingen förekomst av diskriminering och trakasserier (ILO 100 och 111)

Med diskriminering avses åtskillnad av arbetstagare som inte grundar sig på meriter eller kvaliteter, utan innebär särbehandling på osakliga grunder. Leverantören ska verka för mångfald och lika möjligheter i verksamheten. Diskriminering på grundval av

etnisk tillhörighet, kön, civilstånd, graviditet, religion, socialt eller etniskt ursprung, nationalitet, funktionsnedsättning, politiska åsikter, fackligt engagemang eller sexuell orientering får inte förekomma. Med trakasserier avses när arbetstagare utsätts för hård eller omänsklig behandling, däribland sexuella trakasserier eller någon form av psykisk eller fysisk bestraffning. Det får inte förekomma trakasserier i verksamheten.

Föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar (ILO 87 och 98)

Med föreningsfrihet och kollektiva förhandlingar avses formaliserade och/eller icke formaliserade samarbeten för att främja och försvara egna intressen i arbetslivet och i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Leverantören förväntas erkänna och respektera arbetstagares (och arbetsgivarens) rätt att organisera sig, ansluta sig till organisationer de själv önskar delta i, samt rätten att förhandla kollektivt. I länder där föreningsfriheten är begränsad eller under utveckling, ska leverantören medverka till att anställda får möta företagsledningen för att diskutera löne- och arbetsvillkor utan negativa konsekvenser.

Lagstiftning

Leverantören måste minst uppfylla lokala lagar och föreskrifter i de länder där de bedriver sin verksamhet.

Löner och arbetstider

Lön ska betalas direkt till arbetstagaren på överenskommen tid och till fullo.

Leverantören ska verka för att levnadslöner betalas till de anställda, och får i inget fall betala mindre än den nationellt/lokalt lagstadgade minimilönen. Övertidsersättning ska betalas ut och tydligt specificeras i lönebeskedet.

Arbetstagarna ska ha minst en vilodag i veckan. Veckoarbetstiden får inte överstiga de lagliga gränserna eller 60 timmar i veckan, inklusive övertid.

Ledighet, inklusive semester, helgdagar, sjukledighet och föräldraledighet ska ersättas i enlighet med nationell lagstiftning.

Arbetsmiljön ska vara säker och hygienisk (ILO 155 och 170)

Med säker och hygienisk arbetsmiljö avses att arbetstagaren skall, då den befinner sig på en plats som arbetsgivaren har direkt eller indirekt kontroll över, garanteras att vara fri från eller skyddas mot förhållanden som kan utgöra en fara för arbetstagarens fysiska och/eller psykiska hälsa. Arbetstagaren som arbetar i leverantörens verksamhet ska erbjudas en säker och hälsosam arbetsmiljö där förebyggande åtgärder, som minimerar skador och hälsorisker ska vidtas.

Anställda ska få utbildning om de eventuella hälsorisker som arbetet kan medföra, inklusive brandsäkerhet, farliga arbetsmoment och första hjälpen. Arbetsgivaren ska, så långt det är möjligt, tillhandahålla relevant skyddsutrustning och se till att information om hälsa och säkerhet finns lättillgänglig på arbetsplatsen.

Nödutgångar ska vara tydligt markerade och upplysta och får inte vara blockerade. Utrymningsövningar och testning av brandlarm ska genomföras regelbundet.

Miljö

Leverantörer ska bedriva sin verksamhet med hänsyn till miljön och följa lokal och nationell miljölagstiftning. Genom att ha rutiner för att identifiera, mäta och följa upp sin miljöpåverkan ska leverantören arbeta med att ständigt förbättra sin miljöprestanda och minimera resursförbrukning och utsläpp. Leverantören ska sträva mot ett livscykelperspektiv avseende miljöpåverkan från produkter och tjänster, och ska ställa miljökrav på underleverantörer.

FN:s konvention mot korrupktion

Leverantören ska inte direkt eller indirekt erbjuda eller ge otillbörlig betalning eller annan ersättning till någon person eller organisation i syfte att erhålla, behålla eller styra affärer eller få annan otillbörlig fördel inom ramen för sin verksamhet.

Leverantören ska inte direkt eller indirekt begära eller acceptera någon form av otillbörlig betalning eller annan ersättning från tredje part som kan påverka objektiviteten vid affärsbeslut.

Efterlevnad

Öppenhet i leverantörskedjan krävs för att kunna garantera att uppförandekoden efterlevs. För att kunna följa upp detta kommer Sveriges regioner att göra särskild avtalsuppföljning vad gäller uppförandekod för leverantörer, begära in dokumentation, utföra revisioner på plats, granska och godkänna åtgärdsplaner och kontrollera implementeringen av dessa. Leverantörer uppmanas att vidta lämpliga åtgärder för att innehållet i denna uppförandekod implementeras i den egna verksamheten liksom i leverantörskedjan